

de AUGUSTIN ULANICI

Între anii 1973-1975¹ au fost continuate săpăturile arheologice de la Braneț, jud. Olt, cercetările avînd drept scop să aducă date noi cu privire la întinderea și succesiunile stratigrafice ale așezărilor de tip Coțofeni, din perioada de tranziție la epoca bronzului, și Glina III-Schneckenberg, din perioada timpurie a epocii bronzului.

Săpăturile au căpătat și un caracter de salvare, dată fiind starea de degradare și surpare treptată a malurilor promontoriului, provocînd distrugerea resturilor de locuire străvechi.

În cele trei campanii au fost deschise patru secțiuni: în anul 1973, șanțul II AB (20 x 1 m) și suprafața I A (9 x 4 m); în 1974, șanțul III (10 x 1 m), cu casetele adiacente (9 x 1,50 m); în 1975, șanțul IV (10 x 1 m), cu două casete adiacente (9 x 1 m), continuîndu-se și cercetarea suprafeței I A prin extinderea acesteia cu încă 6 x 4 m. Suprafețele săpate însumează 140 m² (fig.1).

Observarea profilurilor secțiunilor a adus noi precizări privind stratigrafia din stațiune, confirmîndu-se succesiunea depunerilor stabilită în primul an de cercetări². De asemenea, săpăturile au permis într-o oarecare măsură să putem delimita ariile așezărilor respective. Astfel, cea de tip Coțofeni s-a desfășurat în vechi mai mult în zona de NE și centrală a promontoriului, locuințele aglomerîndu-se spre laturile lungi ale acestuia. La rîndul ei, așezarea Glina III-Schneckenberg depășește spre NV aria așezării anterioare. Totodată s-a putut stabili că spre NV (adică spre botul dealului) stratul culturii din epoca bronzului se subțiază, dispărînd cele două niveluri inferioare, remarcîndu-se numai ultimul, care se află suprapus pe solul steril din punct de vedere arheologic (pămînt galben-lutos)-stratul Coțofeni nemaipunîndu-se în evidență (fig.4).

În suprafața I AB (fig.2) și secțiunile II AB și III (fig.3)³ s-a observat următoarea succesiune stratigrafică:

Peste un pămînt galben-lutos (depozit loessoid), steril arheologic, se suprapune un strat de pămînt cenușiu-roșcat, cu o grosime ce atinge în unele sectoare 0,40 m (suprafața I AB și șanțul II AB). Această depunere aparține culturii Coțofeni și în cuprinsul ei s-a pus în evidență, din nou, cel de al doilea nivel dovedit și prin două locuințe de suprafață, fiecare cu cîte o vatră. Primul nivel, remarcat atît coloristic, cît și printr-un semibordei în anul 1972, se distinge și în șanțul II AB, săpat în anul 1973, restrîngîndu-se însă spre SV promontoriului, după cum s-a putut constata în suprafața I AB. Suprapus solu-

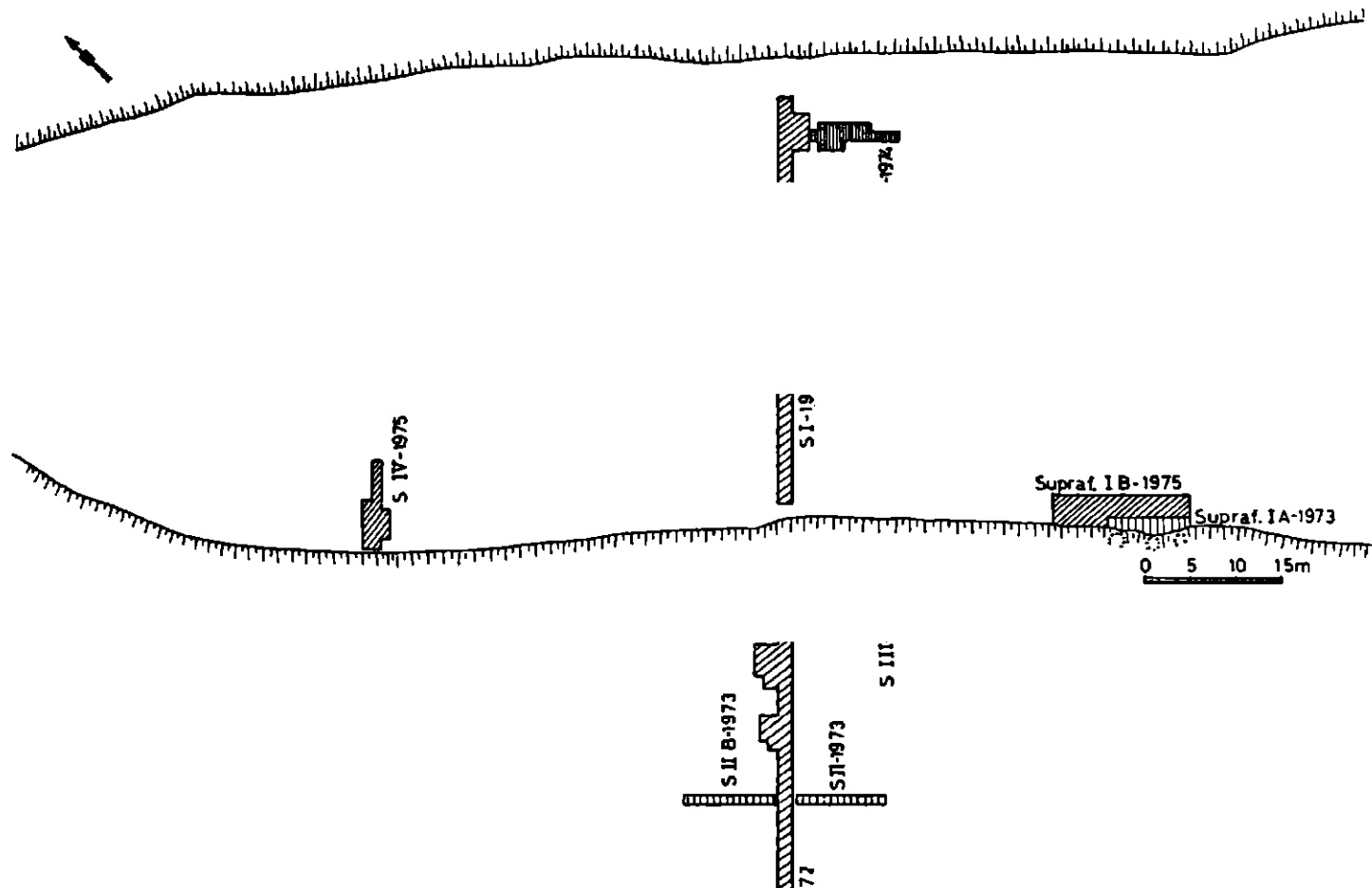

Fig.1. - Planul săpăturilor arheologice de la Branet efectuate
în perioada 1972-1975. www.mnir.ro

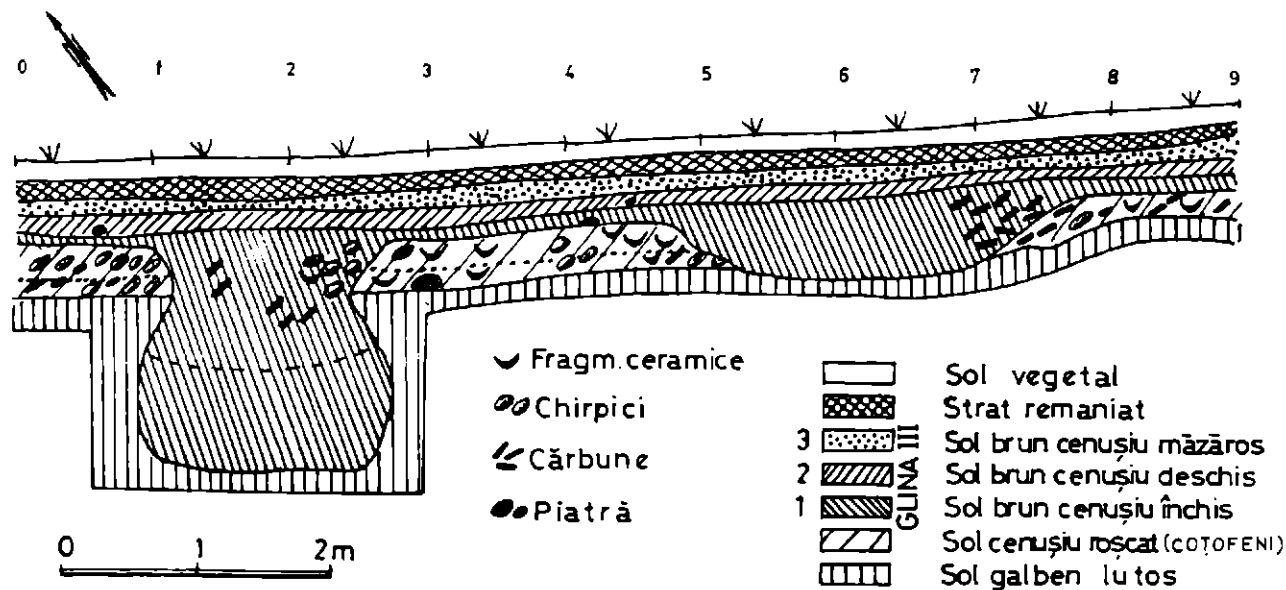
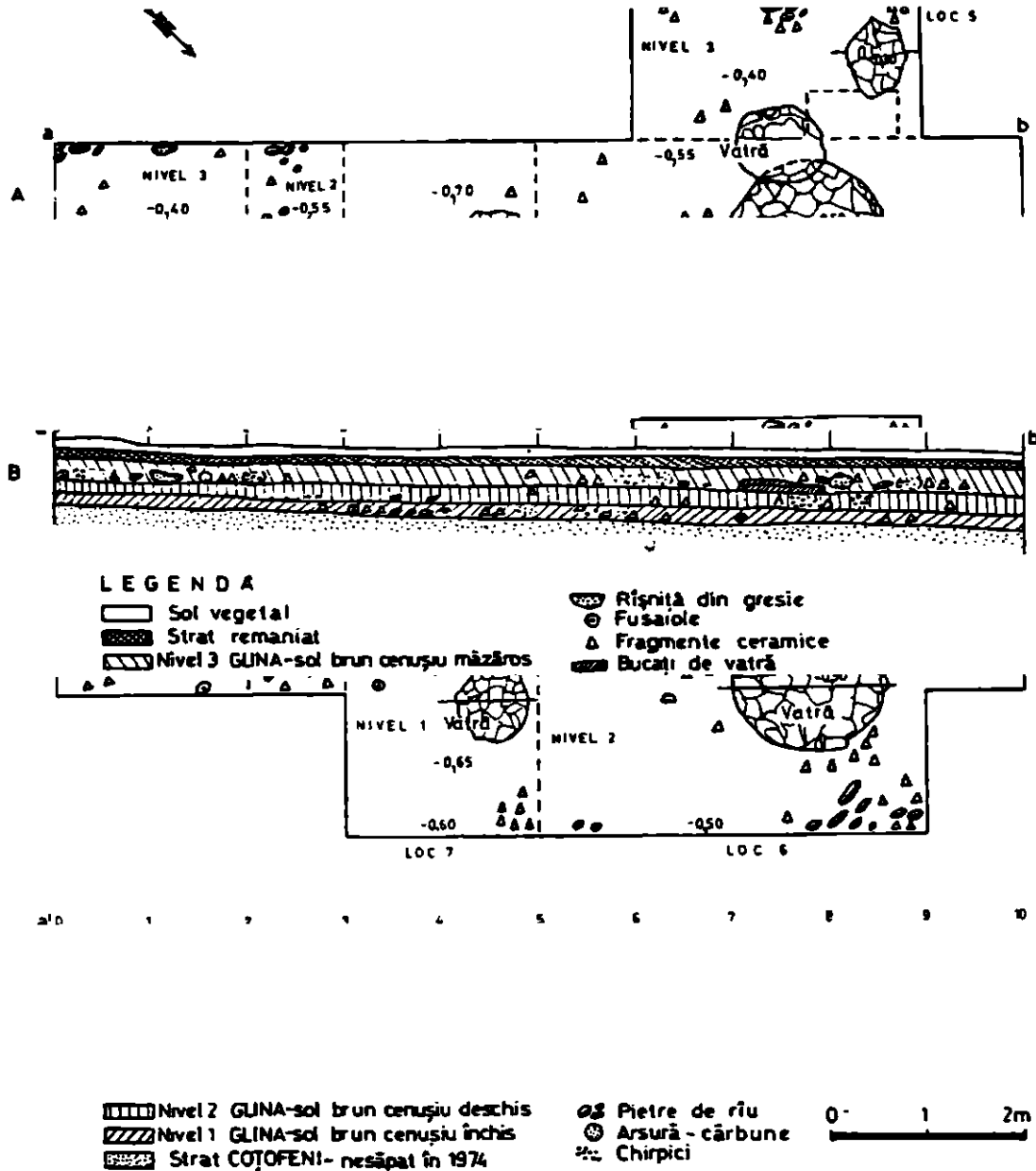

Fig. 2. - Profilul peretelui N-E al suprafeței I AB. Branș 1973 și 1975.

lui cenușiu-roșcat se află un pământ brun-cenușiu humos, a cărui grosime variază între 0,15 m (șanțul IV) (fig.4) și 0,50 (șanțul II AB și șanțul III) (fig.3), cuprinzând materiale arheologice de tip Glina III-Schneckenberg din perioada timpurie a epocii bronzului. În cuprinsul acestui strat au putut fi surprinse din nou trei niveluri de locuire, puse în evidență atât coloristic, cât și prin șase locuințe de suprafață. Depunerile sînt bine diferențiate mai ales în șanțul III (fig.3), unde fiecare nivel de căleare este delimitat de celălalt prin cîte o locuință de suprafață, fiecare cu cîte o vatră. Totodată, complexe de fragmente ceramice, precum și cîteva pietre de rîu de mărime mijlocie demarceau limitele nivelurilor respective. Solului brun-cenușiu humos îi succede o depunere remaniată, care la rîndul ei este suprapusă de solul actual, gros de circa 0,10 m.

La sud de șanțul I 1972, pe latura sud-vestică a dealului, în cadrul suprafeței I AB au fost descoperite șase gropi, trei dintre ele (nr.1, 3 și 4) fiind surprinse prin taluzarea marginii abrupte a promontoriului. Din volumul acestora s-au păstrat porțiuni mici (la fiecare aproximativ cîte 1/4 din capacitatea totală). Celelalte gropi (2, 5 și 6) au putut fi cercetate în întregime. Complexele, de dimensiuni variate, aveau forme de clopot și porneau a se adînci din ultimul nivel Glina III, deranjînd locuințele Glina III ale nivelurilor de jos și Coțofeni; adîncimile lor variază între 1,10 m și 2,45 m. Nu s-au constatat urme de ardere a pereților acestora. Frecvența materialului arheologic era slabă, o oarecare excepție făcînd gropile nr.1 și nr.6. Prima, cu o înălțime păstrată de 1,55 m, avea diametrul la fund de 1,30 m, iar cel maxim de 1,50 m. Pămîntul de umplură cuprindea cîteva fragmente ceramice tipice culturilor Glina III-Schneckenberg și Coțofeni, acestea fiind masate spre mijlocul gropii împreună cu bucăți mari de chirpici provenite din locuințele Coțofeni (C) și Glina III (loc. nr. 4), străpunse și amputate parțial de complexul în discuție. Groapa nr.6, cercetată tot în suprafața I AB⁴, se află aproximativ la 6 m de cea precedentă. Avea fundul drept cu un diametru de 2 m și se adîncea la nivelul solului actual cu 2,10 m; diametrul maxim 2,25 m. Și acest complex amputase parțial o locuință Glina III (nr.9) și una Coțofeni (D), antrenînd în pămîntul de umplură atât fragmentele ceramice, cât și bucăți de chirpici și de vatră, acestea din urmă provenind din locuința nr.9. Alte elemente nu au putut fi constatate.

Locuințele (C și D) dezvelite în suprafața I AB sînt proprii celui de al doilea nivel din stratul de cultură Coțofeni.

Locuința C, a cărei suprafață și contur nu au putut fi determinate, s-a putut remarca mai ales prin vatra de mari dimensiuni, cât și prin materialele specifice culturii Coțofeni aflate în situ. Ceea ce s-a păstrat este probabil capătul NE al locuinței. Aici se afla pe un plan orizontal, la adîncimea de 0,90-0,95 m, o masă de chirpici, resturi din suprastructura locuinței, care avusese pereții constituiți din pari și nuiile (cu diametre de 2 și 3 cm), toate acoperite cu lut în așa fel, în cît grosimea unui perete atingea și 10 cm. Nivelul de călcare al adăpostului se afla la 0,90-0,95 m de la suprafața solului actual. Vatra,

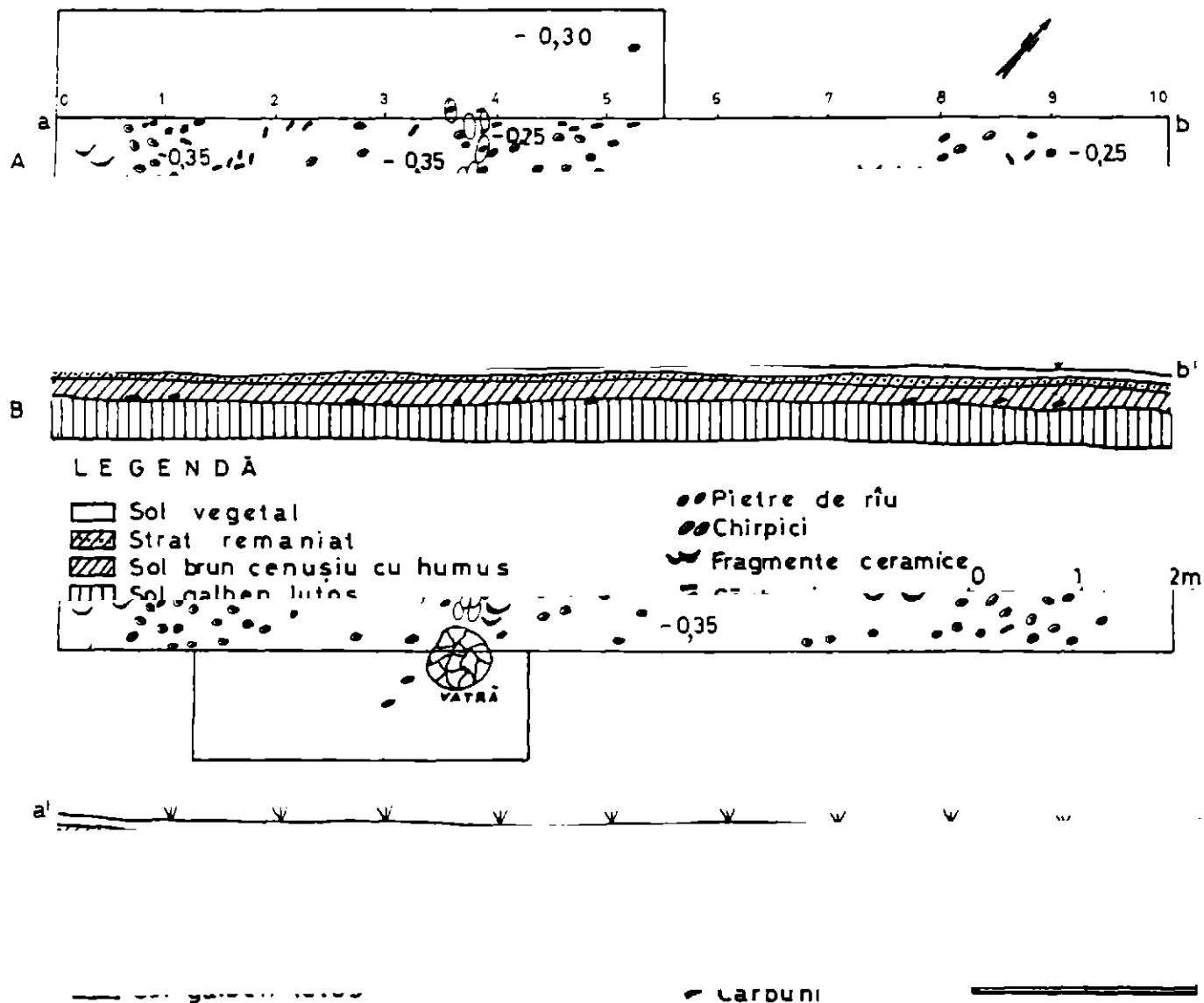

Fig.4. - A. Planul șanțului IV; B. Profilul peretelui N-V al șanțului IV. Braneț 1975.

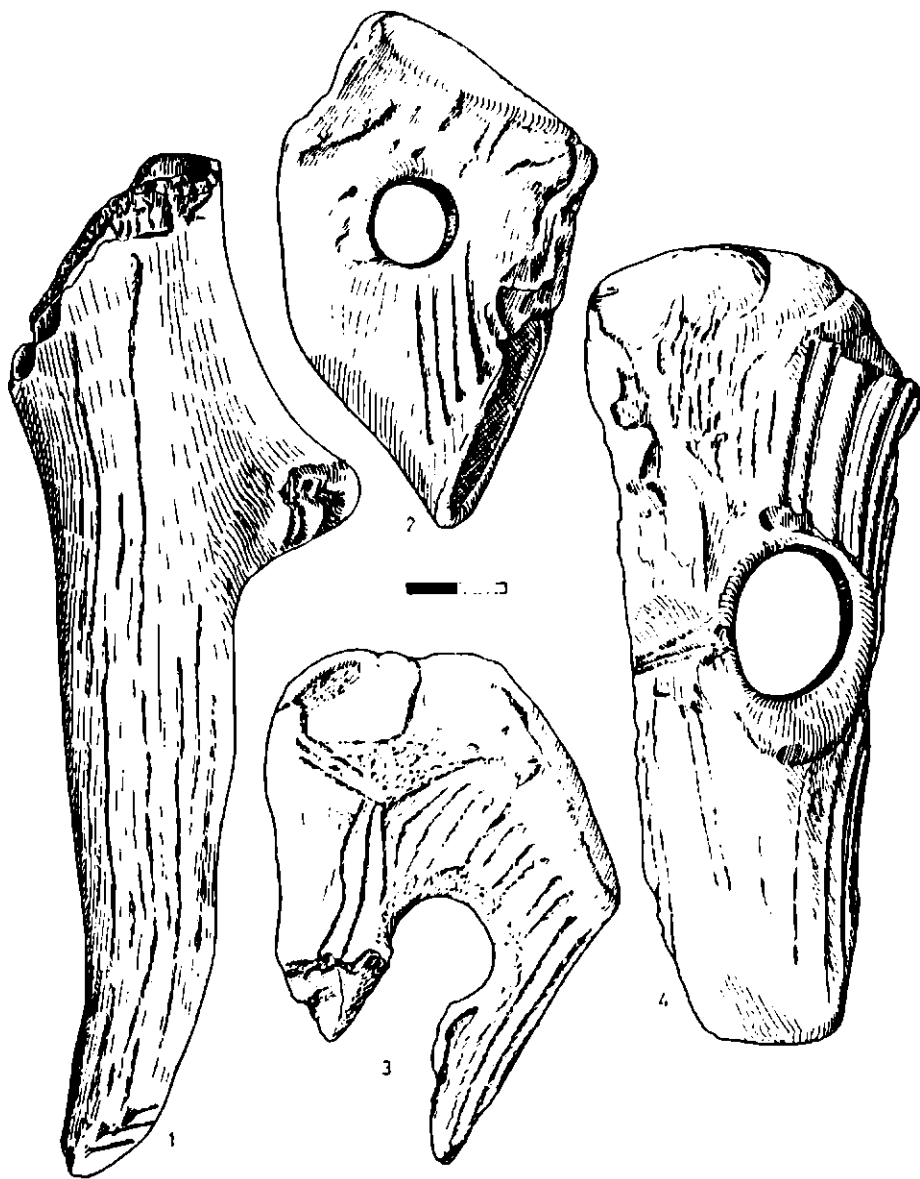

Fig.5. - Branet, jud. Olt 1-4; unelte din corn de cerb descoperite în locuințe și strat Coțofeni.

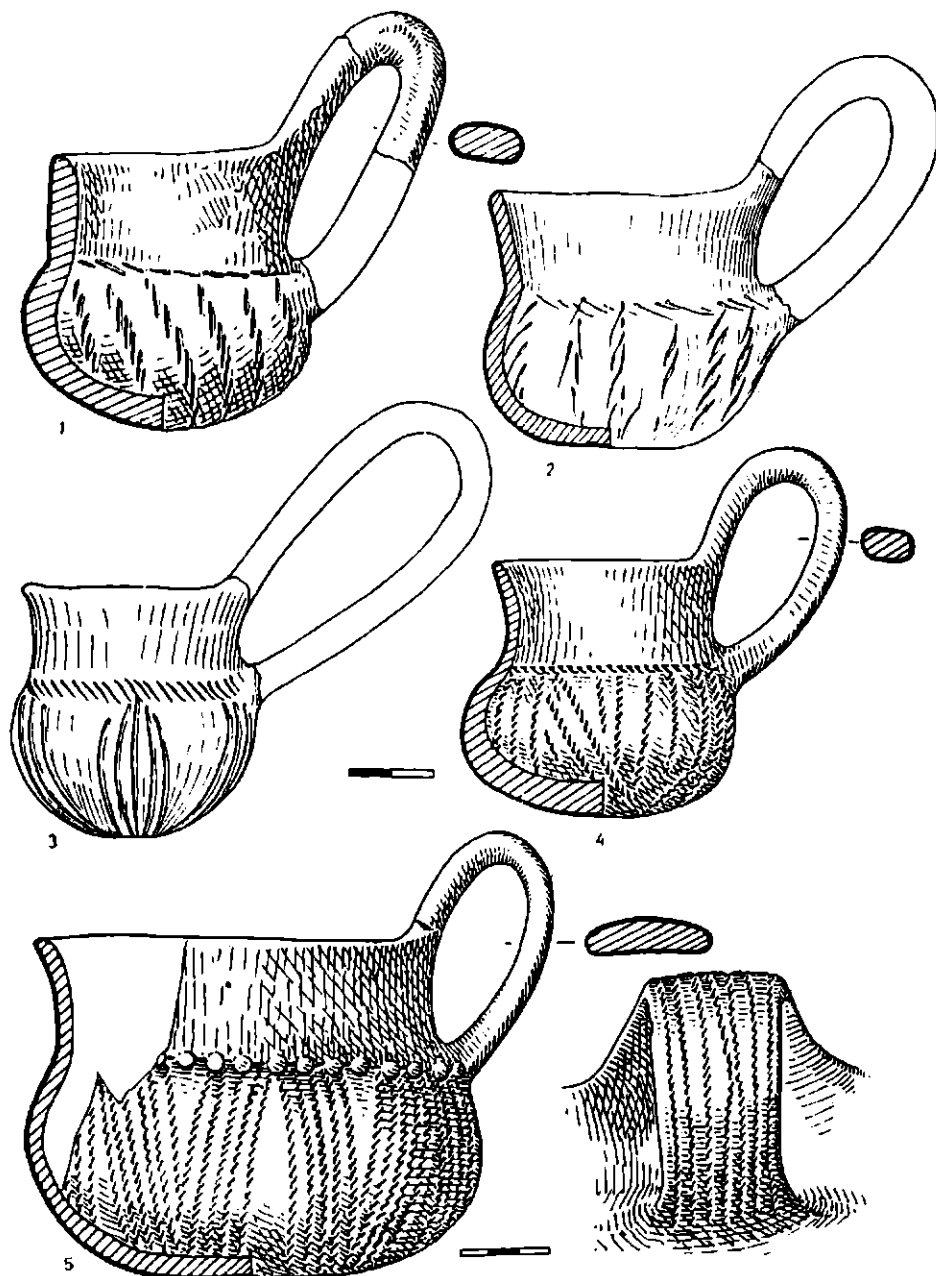

Fig. 6. - Branet, jud. Olt, 1-5: vase descoperite în locuințele C și D.
Cultura Coțofeni.

amenajată direct pe nivelul antic de călcare, pe o zonă mai ridicată, prezenta un strat de lipitură de lut netezită cu grijă și măsura un diametru de 0,90 m și o grosime medie de 0,07 m. Sub vatră pământul fusese ars până la adâncimea de 0,100 m, iar suprafața acesteia, de culoare alburie, avea partea centrală deteriorată din cauza unei folosiri mai îndelungate. Nu s-au observat urme de refaceare.

În pământul de umplură al locuinței C, pe lângă numeroase fragmente ceramice, chirpici, particule de cărbune și cenușă (mai ales în jurul vetrei), se găseau oase de animale domestice (ovicaprine, porcine), de cerb, cât și oase de păsări. Tot aici au mai fost descoperite: trei silexuri atipice de culoare cafenie-deschisă, o rîșniță fragmentară din gresie și un frecător de mari dimensiuni, din rocă calcaroasă. O fusaiolă din lut ars, de formă rotundă aplatizată, avea un diametru de 0,075 m. În masa de chirpici, pe lângă fragmente ceramice, se aflau în situ trei cănițe-căuș cu torți supraînălțate, păstrate întregi (fig.6/1, 3, 4); tot de aici provine o cană tipică cu unele analogii în cultura Kostolac (fig.6/5). Se mai remarcă fragmentele a câtorva vase de provizii, unul dintre acestea avînd diametrul gurii de 0,800 m. Multe dintre fragmente păstrează ornamente obținute cu șnurul răsucit. Numeroase fragmente ceramice sînt arse secundar pînă la zgurificare, datorită unui incendiu puternic care a mistuit așezarea.

Aproximativ la 4 m NV de locuința C s-a aflat un alt adăpost (D) al cărui perimetru păstrat reprezintă circa 1/5 din suprafața sa inițială. Urmele locuinței au putut fi bine puse în evidență, atît datorită vetrei, cât și fragmentelor ceramice sau vaselor descoperite în situ pe nivelul de călcare. Acesta din urmă se afla la 0,90-0,95 m de la suprafața solului actual și delimita cel de al doilea nivel de locuire. O vatră rotundă, din lut bine frământat, deteriorată în mare măsură, fusese amenajată pe o suprafață mai ridicată de pământ. Diametrul păstrat măsura 1,20 m și grosimea 0,110 m. Suprafața vetrei, de culoare alburie, dovedea urme de folosire îndelungată.

În zona locuinței, pe lângă chirpiciul și particulele de cărbune mult diseminate, s-au descoperit patru silexuri atipice, un "ciocan" din corn de cerb cu gaură de înmănușare (fig.5/3), o săpăligă din corn de bovid (bos taurus) și o rîșniță fragmentară din gresie. Oasele de animale domestice aflate aici aparținuseră unor bovidee și porcine.

Din fragmentele ceramice, destul de numeroase, au putut fi întregite cîteva vase de mărime mijlocie cu corp tronconic, umăr bombat și gura arcuită trompetiform, cu colțurile trase din buză (fig.7/3-4).

În jurul vetrei se aflau în situ: două vase întregi, un mic pahar (fig.7/1) și o ceșcuță (fig.6/2); două fusaiole din lut ars cu forme rotunde-aplatizate și o brățară din același material - lustruită și incizată fin (fig.8/6).

Obiectelor descoperite în resturile de locuințe li se adaugă altele, din depunerea aparținînd culturii Coșofeni. Materialul litic este constituit din 8 silexuri atipice de culoare cafenie, din două rîșnițe fragmentare din gresie, un frecător din gresie cuarțoasă și un percutor din rocă dură.

Din corn de cerb au fost lucrate 3 ciocane (fig.5/2-4), două dintre acestea (fig.5/2-3) putând fi asemănate cu așa-zisele "ciocane-măciuci" din cadrul culturii Sălcuța⁵, cît și pentru epoca bronzului - cu cele din aria culturii Verbicioara⁶, unde sînt socotite ca elemente de legătură cu cultura Monteoru⁷. Seria uneltelor din oase de animale o completează două săpăligi, din care una din corn de cerb (fig.5/1) și alta din corn de bovidu.

Cele trei fusaiole din lut ars, descoperite în locuințele de suprafață, au forme discoidale aplatizate.

Referitor la ceramică, cele constatate și menționate în raportul de săpătură pe anul 1972 rămîn valabile și pentru cercetările din perioada anilor 1973-1975. Este drept, cu ocazia ultimelor săpături au fost remarcate și unele elemente noi.

Ceramica, după tehnica de lucru a pastei, este împărțită în două mari categorii: una care cuprinde vase lucrate dintr-un lut amestecat cu nisip, rare pietricele și cioburi pisate alături de paiete de mica și calcar, cealaltă categorie însumînd recipiente lucrate dintr-o pastă aproape lipsită de impurități. Se manifestă în general o grijă deosebită pentru omogenizarea pastei, cît și pentru obținerea unei arderi cît mai uniforme. Suprafețele exterioare sînt acoperite, în multe cazuri, cu un slip constituit din lut fără impurități. După ardere, pereții vaselor au căpătat o culoare portocalie-cărămizie sau brună-cenușie în diferite nuanțe, slipul diferentiindu-se coloristic (de cele mai multe ori) de restul peretelui recipientului.

Formele, cele întregi, cît și cele parțial sau integral reconstituite sînt următoarele: cănițe-căuș cu toarta supraînălțată (fig. 6/1-4); pahare cu pereți tronconici (fig.7/1); castroane de diferite dimensiuni din care unele au un corp arcuit și gura largă mai mult sau mai puțin evazată spre exterior (fig.8/1); altele, reprezentînd un tip diferit, se remarcă prin buzele îngroșate mult și teșite oblic spre interior (fig. 8/2; 9/1-2).

Din categoria recipientelor de mărime mijlocie fac parte și vasele-borcan cu corp ușor arcuit prelung, gît scurt și gura înclinată înafară, cu celțuri alăturate două cîte două, trase din buză (fig. 7/3-4), pe care, uneori, apar proeminențe alungite, două cîte două, dispuse vertical (fig.7/2). Tot în categoria vaselor mijlocii includem castroanele-cupe (fig. 8/4) cu gîtul scurt și gura răsfrîntă înafară, precum și cana cu toartă din bandă lată, supraînălțată (fig.6/5). Mai multe recipiente lucrate dintr-o pastă de bună calitate, de culoare portocalie, au corpul puternic bombat și gîtul înalt, pe linia nămurului fiind aplicate apucători verticale sau orizontale (fig.9/5-6).

Frecvente sînt amforele cu gîtul aproape cilindric și gura trompetiformă (fig.8/3, 5), lucrate dintr-o pastă de bună calitate.

Vasele mari, cum sînt cele de provizii, au corpul ușor arcuit, gîtul scurt și gura ușor aplecată înafară. În locuința C, un astfel de recipient avusese diametrul gurii de 0,800 m.

Torțile bandate supraînălțate, cît și cele ovale în secțiune dezvoltate din marginea vasului se remarcă des (fig.6/2, 3). Apucătorile

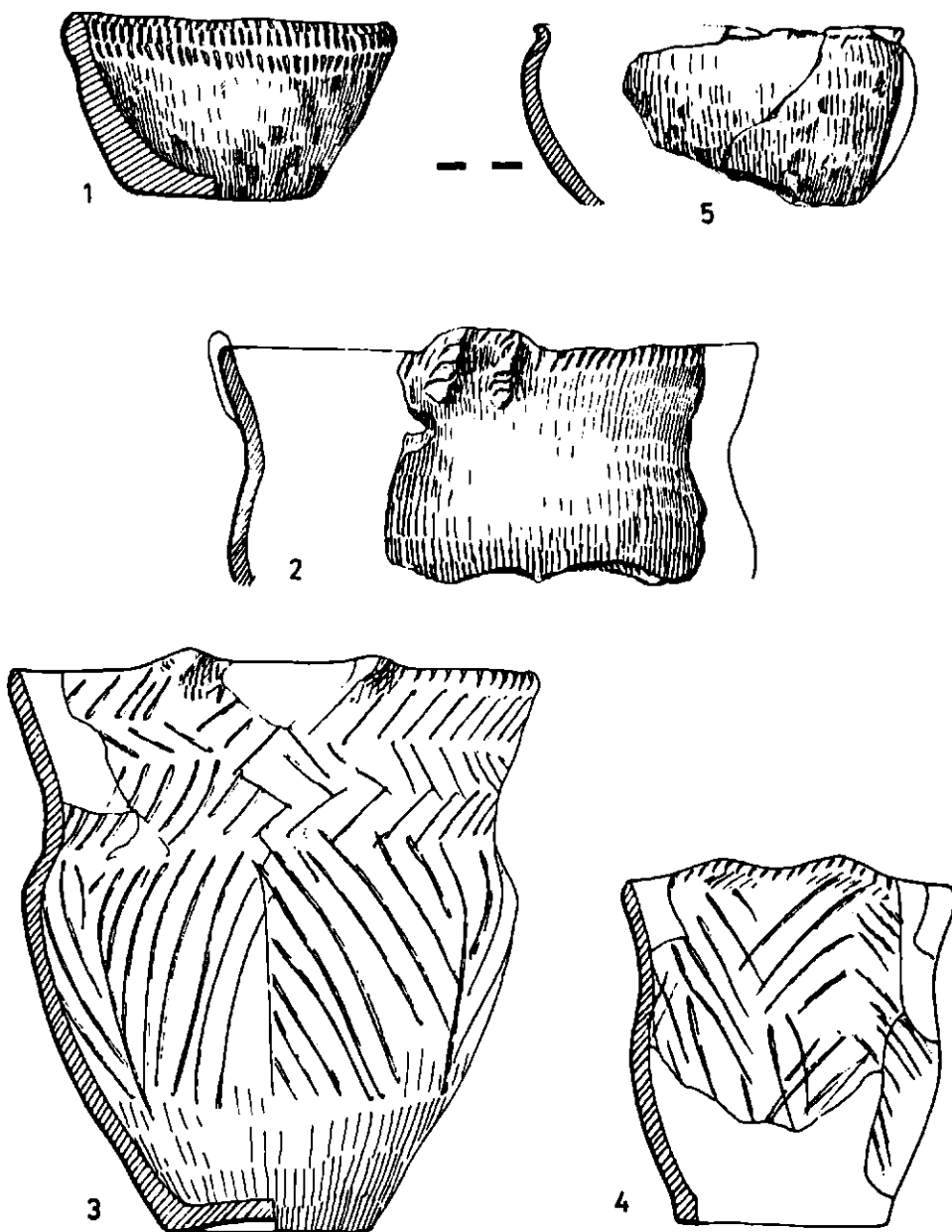

Fig.7. - Branet, jud.Olt, 1, 3-4: ceramică descoperită în locuința D; 2, 5: fragmente ceramice din stratul de cultură Coțofeni.

de diferite forme, vertical sau orizontal alungite, se evidențiază mai ales pe recipientele de mari dimensiuni. Abundă colțurile trase din buză (fig.7/2-4), acestea prezentându-se în variate ipostaze, de la colțul simplu până la cel în formă de ureche umană sau a colțurilor dublate în exterior cu creste, oblice și drepte (fig.7/2). După cum s-a subliniat anterior, aceste elemente reprezintă una din caracteristicile ceramicii de tip Coțofeni de la Braneț⁸.

Fundurile vaselor sînt în marea lor majoritate drepte, remarcîndu-se însă și cîteva rotunjite. Fundul inelar apare pe un fragment care făcuse parte dintr-un castron modelat dintr-o pastă fină omogenă și arsă la negru-cenușiu.

Tehnicile cît și motivele decorative sînt multiple și sînt specifice acestei culturi. Predomină ornamentele incizate (fig.7/3, 4; 6/2, 3). Aplicațiile în relief, "boabele de linte", sînt evidențiate pe umerii vaselor mari și mici, fiind ordonate într-un singur șir (fig.6/5; 9/5, 6). Tehnica imprimării cu șnurul "răsucit" apare pe recipiente de toate categoriile (fig.6/4, 5). Procedul pictării cu alb a suprafețelor exterioare ale vaselor poate fi dovedit deocamdată numai pentru două recipiente de mari dimensiuni, după cum o sugerează cîteva fragmente ceramice. Încrustația cu o pastă albă apare numai acolo unde este imprimat un decor cu șnurul "răsucit".

Motivele deoricate acoperă - într-un procent ridicat - întreaga suprafață exterioară a vaselor, remarcîndu-se din nou frecvența impresiunilor sau creștăturilor, unele adînci și late, dispuse în benzi circulare, etajate. Alteori suprafețele exterioare prezintă un decor metopic obținut din incizii prelungi, verticale, unite între ele două cîte două prin hașuri oblice (fig.7/3). Din incizii prelungi, oarecum neordonate, a rezultat un motiv evasiunghiular pe toată suprafața exterioară a unui mic vas de culoare cărămizie (fig.7/4). Striurile, ordonate în benzi obținute cu "măturica" (Besenstrich), se remarcă de asemenea în primul nivel de locuire (fig.9/4). Acest procedeu nu lipsește din aria culturilor Gîlna III, Tei⁹, Monteoru și Otomani¹⁰.

Pe o cîniță cu corpul emisferic ornamentul este compus dintr-un șir de scurte impresiuni oblice pe linia umărului - de sub care pornesc în jos șase registre a cîte patru sau șase linii incizate (fig.6/3). O astfel de manieră de lucru o vom întîlni și în ceramica culturii Verbicioara¹¹.

Formele, aplicațiile plastice, cît și motivele decorative însumate în largul repertoriu ceramic de la Braneț le putem găsi - prin analogie - în numeroase așezări din Oltenia și Transilvania. Astfel, unele vase, cum sînt cele de tip "borcan" (fig.7/2), fși găsesc bune corespondențe tipologice la "Poiana în Pisc" - Cașolt, jud.Sibiu¹², sau la Boarta, din același județ. Paharul cu pereții căzînd-oblic pe marginea fundului drept (fig.7/1) îl întîlnim tot în așezarea mai sus amintită¹³.

Cîteva fragmente ceramice care sugerează castroane adînci (fig.8/2; 9/1-2), lucrate dintr-o pastă neagră-cenușie, în spărtură și portocaliu-cărămizie pe suprafețele exterioare, prezintă un interes mai deosebit. Acestea, atît prin tehnica de preparare a pastei, prin for-

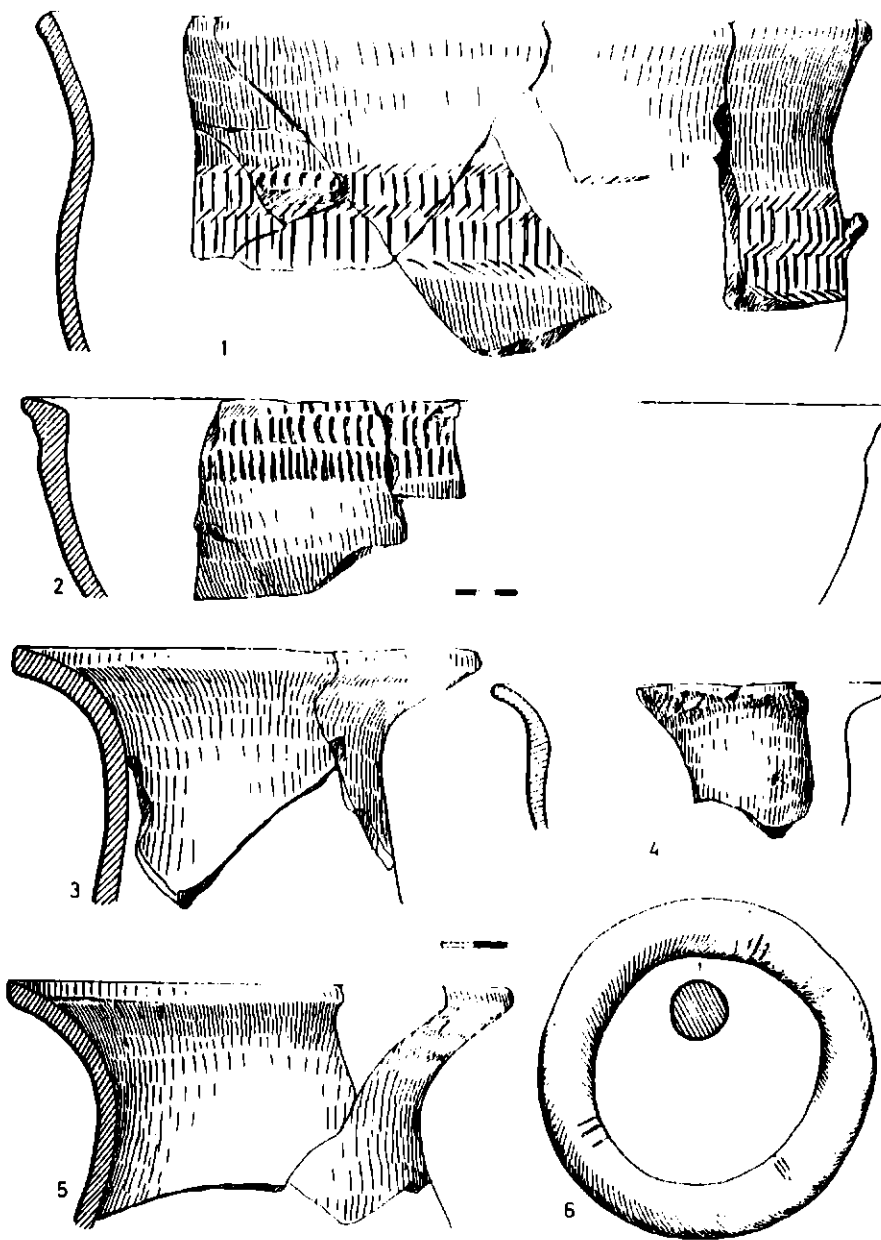

Fig.8. - Braneț, jud.Olt, 1-2: castroane reconstituite; 3-5: fragmente ceramice din locuința D; 6: brățară din lut ars descoperită tot în locuința D.

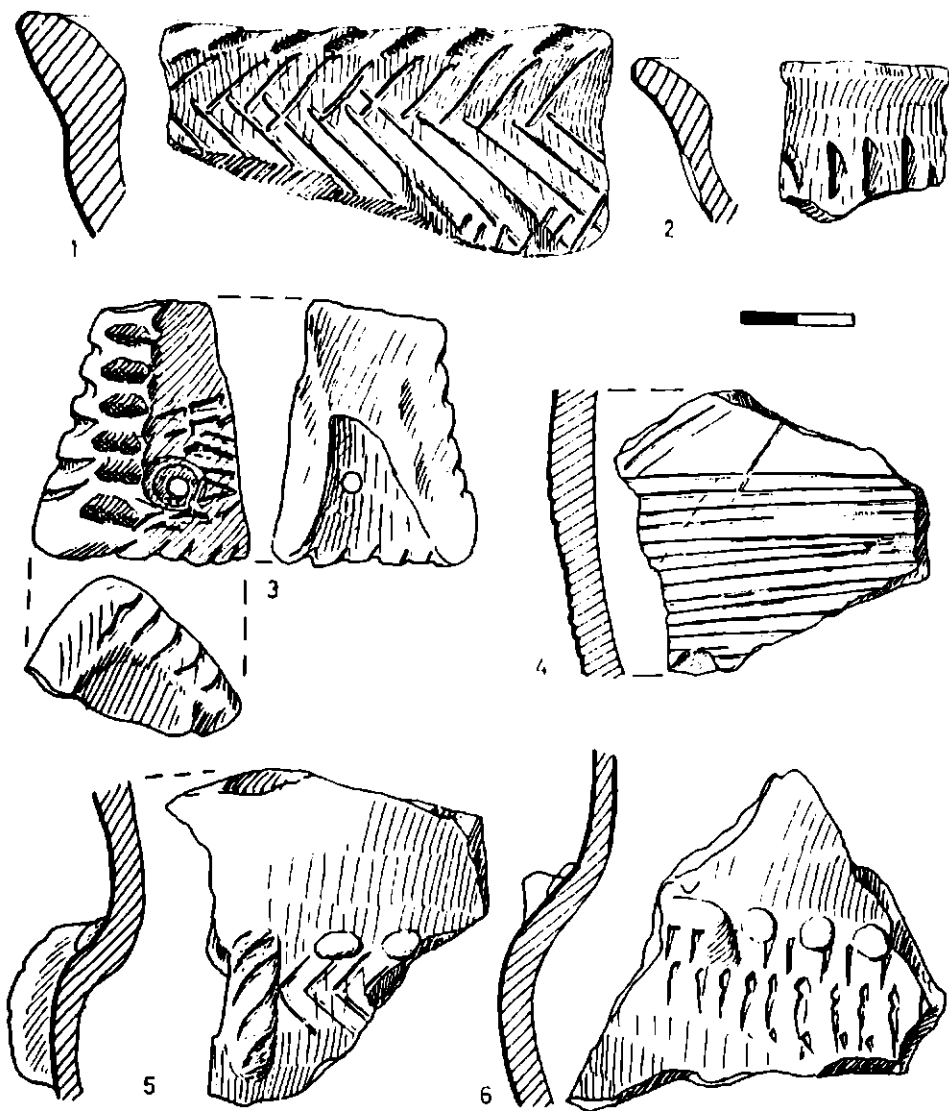

Fig.9. - Branet, jud.Olt, 1-2, 4-6: fragmente ceramice de tip Coțofeni; 3: fragment de idol descoperit în locuința D.

mele și elementele decorative, cât și prin dimensiunile lor, oferă cele mai bune similitudini în materialele descoperite pe "Grindul Braniste" lângă Cîrna¹⁴. La acestea se adaugă și alte elemente, cum ar fi asemănările dintre cele două vaso-askos, cel de la Cîrna¹⁵ și cel de la Branet¹⁶, găsit într-un bordei Coțofeni. Față de cele de mai sus, apartenența la cultura Coțofeni a mormîntului de la Cîrna nu mai poate fi pusă la îndoială¹⁷.

În masa de chirpici a resturilor locuinței C se afla spartă în situ o cană cu corp emisferic, gît scurt, gura evazată spre exterior, al cărei fund era drept, iar tonrta din bandă lată pornea din gura vasului și se prindea pe umăr (fig.6/5); pereții, în toată grosimea lor, sînt de culoare portocaliu-cărămizie; decorul, obținut prin imprimare cu șnurul răsucit, este alcătuit din benzi a cîte cinci linii oblice, paralele, astfel ordonate încît a rezultat un motiv unghiular; deasupra acestuia, pe linia umărului, sînt aplicate în șir circular "boabe de linte". Cele mai buna analogii - în acest caz - se pot remarca la Cuina Turcului¹⁸. Aici, în stratul de cultură Coțofeni s-au remarcat și fragmente ceramice de tip Kostolac, care, pe baza tipologiei formelor și motivelor decorative, reprezintă două etape evolutive: Kostolac-Pivnița, mai timpurie, și Kostolac-Baden, mai tîrzie¹⁹. Fragmentul ceramic de la Cuina Turcului, care are analogii cu cana de la Branet (fig.6/5), a fost încadrat în cea de a doua etapă (Kostolac-Baden)²⁰. Similitudinile dintre cele două recipiente le găsim atît în forme cît și în motivele ornamentale de pe acestea. Un element deosebitor (care constituie de fapt un raport de anterioritate) îl vom găsi în procedeele tehnice diferite folosite la obținerea decorului de pe cele două vase. Astfel, pe fragmentul de la Cuina Turcului s-a utilizat tehnica împunsăturilor succesive²¹, iar la Branet - imprimarea cu șnurul răsucit alături de aplicațiunile plastice ("boabe de linte"). Aceste elemente deosebitoare pot să reprezinte - în cazul de față - un raport cronologic, după care vasul de la Branet se datează anterior celui de la Cuina Turcului.

Pentru a elucida, trebuie să amintim - în linii generale - periodizarea culturii Coțofeni propusă de Petre Roman. Astfel, primei faze a culturii respective îi sînt caracteristice printre altele: aplicațiunile plastice sub forma "boabe de linte", impresiunile cu șnurul și benzile de șanțulețe late dispuse circular și etajat pe toată suprafața exterioară a recipientelor. Tot în această fază se fac remarcate și colțurile trase din buză²². În faza a doua, ca un procedeu superior de reținere a pastei își face apariția, pe lângă alte elemente, tehnica împunsăturilor succesive²³, în cea de a treia, odată cu elementele înnoitoare, procedeul imprimării cu șnurul devine rar²⁴. În contextul celor de mai sus, vasul de la Branet, prin caracteristicile lui, poate fi încadrat în faza a I-a a culturii Coțofeni, anterioară aceleia pe care o reprezintă ceramica de tip Kostolac-Baden de la Cuina Turcului și din care face parte și fragmentul citat. Mai mult decît atît, ceramica de tip Coțofeni din așezarea noastră prezintă, mai ales în primul nivel, suficiente elemente care să permită încadrarea sa în prima fază a culturii respective. Aceste elemente ar fi: castroanele cu buza îngroșată spre inte-

rior, ceștile cu fundul drept, colțurile trase din buză, ornamentarea întregii suprafețe exterioare a vaselor, prezența în procent ridicat a "boabelor de linte", cât și a impresiunilor cu șnurul răsucit²⁵.

În această situație, legat și de analogiile dintre cele două vase mai sus-citate, se poate vorbi de o influență culturală - în timp - de tip Coțofeni într-un mediu Kostolac-Baden.

În totalitate, ceramica de la Branet își găsește cele mai bune corespondențe în așezările de la Buletea-Chiciurle²⁶ și Ocnele Mari-Casota, jud. Vâlcea²⁷, Bod, jud. Brașov²⁸, Morești²⁹ și Cipău, jud. Mureș³⁰, Cașolț, jud. Sibiu³¹ și Feldioara-Dealul Cetății, jud. Brașov³².

Tot din categoria ceramicii face parte și o brăjară intactă (diam. 0,110 m) găsită in situ în locuința D (fig.8/6). Suprafața exterioară de culoare galbenă-cenușie a fost lustruită și decorată cu striuri fin incizate. Cele mai bune asemănări le aflăm în nivelul II de la Brăilița printre materiale de tip Gumelnița A2 târziu - B1 timpuriu³³. Un exemplar asemănător a fost pus în evidență tot într-un mediu gumelnițean (târziu) la Plovdiv³⁴. Piese similare, însă de dimensiuni mai mici, s-au remarcat și în cadrul culturii Vinča, la Liubcova, jud. Caraș-Severin³⁵, acestea din urmă fiind lucrate din rocă cenușie. Astfel de obiecte s-au aflat și în mediul culturii Boian, în stațiunea eponimă³⁶, cât și în nivelul neolitic de la Poiana³⁷. Pe exemplarul din urmă se remarcă un decor asemănător celui de la Branet.

Două cataramae din os, comparabile cu piesele mai sus-citate, au fost descoperite în așezarea Monteoru de la Bogdănești³⁸.

Un fragment de idol(?) feminin (fig.9/3), aflat în locuința D, fusese lucrat dintr-o pastă fină, care, după ardere, a căpătat o culoare gălbuie-cafenie; decorul constă din incizii ordonate mai ales pe muchiile lungi ale figurinei. În partea centrală a acesteia, inciziile fuseseră grupate în așa fel încât trebuie să fi format o bandă mai lată, frântă la mijloc într-un unghi cu o deschidere largă. Spre bază, lateral, se află o gaură care comunică cu interiorul concav al bazei figurinei. Probabil, conform unei simetrii, trebuie să mai fi existat încă o perforație - la cealaltă margine a respectivului obiect. Decorul indică o fază veche a culturii Coțofeni. Cele mai bune analogii ni le oferă fragmentul de idol feminin de la Mugeni, jud. Harghita, încadrat într-o fază târzie de tip Ariușd³⁹. Legat de aceasta merită a se sublinia faptul că la Mugeni în unele locuințe materialul de tip Ariușd se afla împreună cu ceramica Coțofeni⁴⁰, ceea ce, după părerea unor cercetători, dovedește contemporaneitatea lor cel puțin parțială⁴¹. Această afirmație capătă o oarecare pondere prin prezența fragmentului de la Branet.

În orice caz, influențele culturale locale asupra culturii Coțofeni, cum sînt și cele de tip Ariușd-târziu, se fac simțite pe arii destul de întinse.

În concluzie, cele constatate cu ocazia primei săpături de la Branet rămîn valabile și în urma cercetărilor din perioada 1973-1975. Stratul de cultură Coțofeni gros de circa 0,40 m cuprinde două niveluri, fiecare cu unele caracteristici proprii, reprezentînd însă o unitate organică. Multe dintre caracteristicile primului nivel le vom regăsi în cel

de al doilea, amplificate sau diminuate, alături de alte elemente înnoi-toare. Ceramicii primului nivel fi sînt specifice: inciziile verticale, mai mult sau mai puțin late, dispuse în benzi circulare etajate pe suprafe-țele exterioare ale recipientelor, fără spații cruțate între ele: impre-siunile cu șnurul răsucit; aplicațiunile plastice sub forma "boabelor de lînte"; colțurile trase din buză în diferite ipostaze, precum și pre-zența unor castroane cu buza mult îngreșată și teștită oblic spre inte-rior.

Multe dintre elementele proprii primului nivel le vom regăsi și în cea de a doua depunere arheologică, adăugîndu-se însă noi tehnici de ornamentare, cum este cea a împunsăturilor sau cea a "picturii" albe aplicate pe toată suprafața exterioară a vasului. Toate acestea din ur-mă sînt puse în evidență cu totul sporadic.

Conform celor de mai sus, acest material arheologic - aflat pe baza tipologiei formelor, a tehnicilor de lucru, cît și a motivelor decora-tive - reprezintă o fază timpurie a culturii Coțofeni. În conținutul ace-s-teia primează înrîfuririle de factură autohtonă - sălcută-gumelnițeană - alături de influențele culturale de tip Ariușd-tîrziu. În unele forme, cît și în tehnicile de ornamentare se face simțită și prezența aspectului Cernavoda III-Celei.

Așezarea de tip Coțofeni de la Branș dovedește prin materialul său ceramic că s-a dezvoltat în contextul general al respectivei culturi, pe baza fondului local, cu participarea unor factori sudici și sud-ves-tici.

*

Cultura Glna III-Schneckenberg succede fără cezură culturii Co-țofeni, cu o depunere arheologică groasă de circa 0,50 m. În ultimele campanii fiecare dintre cele trei niveluri de călcare au putut fi puse în evidență prin cîte două locuințe de suprafață, ale căror forme nu au putut fi însă determinate decît cu aproximație. Din cîte s-a putut de-duce, ele avuseseră un contur rectangular, cu pereți din nuiel, po-mostiți cu lut; în interiorul fiecărei amenajări s-a constatat și cîte o vatră, unele dintre acestea prezentînd și urma de refacere.

Nivelul de călcare al locuințelor a fost dovedit și prin inventarul arheologic (unelte, ceramică), curent constatat in situ alături de pie-trele de rfu - toate marcînd pe orizontală nivelul respectiv.

Locuințele nr.7 (șanț III) și nr.9 (suprafața I AB) au nivelul de călcare la adîncimea de 0,70-0,75 m și delimitează nivelul I. Vatra pri-meii locuințe are diametrul de 0,75 m și grosimea de 0,045 m, reprezen-tînd urme de refacere. Sub ea se găseau fragmente ceramice de tip Co-țofeni. Vatra locuinței nr.9, distrusă parțial de groapa nr.6, a fost a-menajată la un nivel superior celui de călcare. Forma sa rotundă, cu un diametru de 1 m, s-a păstrat destul de bine. Peste prima lipitură, groasă de 4 cm, s-a suprapus alta de 10 cm. Sub vatră se află de ase-menea fragmente ceramice de tip Coțofeni, oase de animale domestice, precum și un corn de cerb.

Locuințele nr.4 (supraf. I AB) și nr.6 (șanț III) aparțin nivelului II, aflîndu-se la adîncimea de 0,50-0,55 m de la suprafața solului actual.

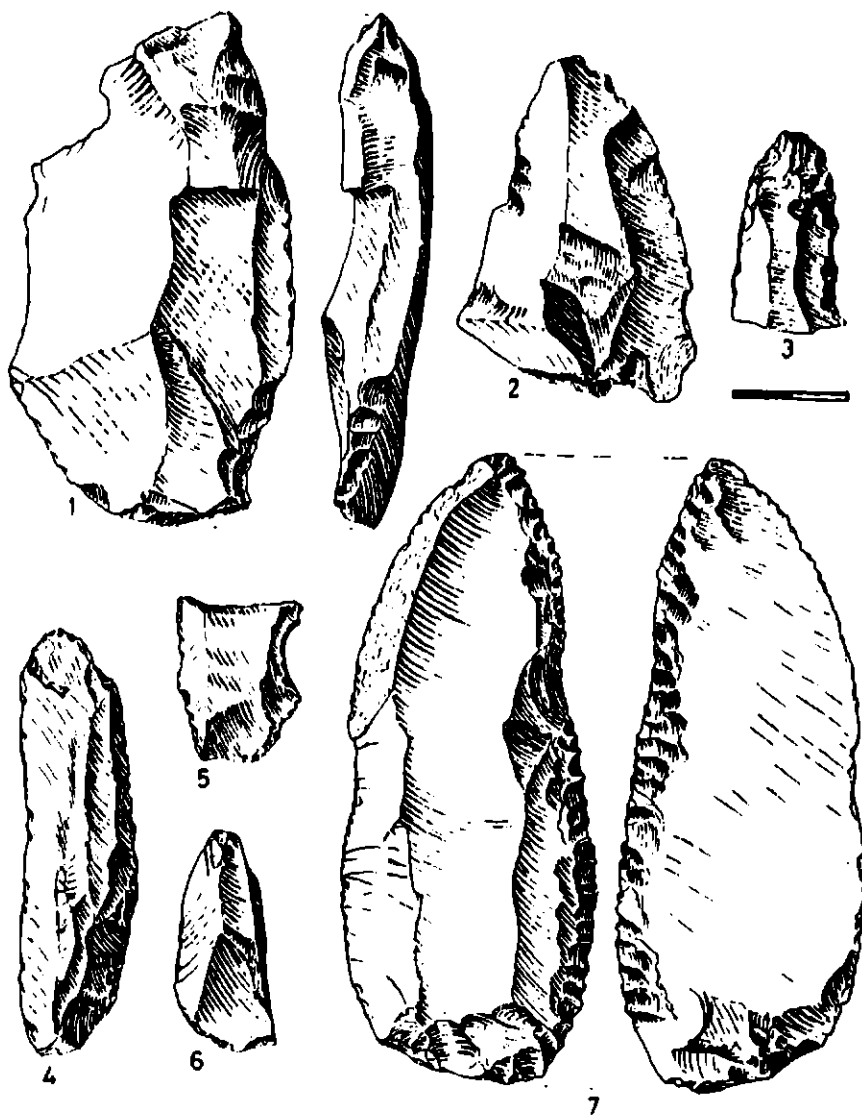

Fig.10. - Branet, jud.Olt, 1-9, unelte din silix. Cultura Glina III-Schneckenberg.

Vatra primei locuințe, de formă rotundă, are un diametru de 1 m. A avut inițial o grosime de circa 7 cm, adăugându-i-se ulterior, prin refacere, un strat gros de 8 cm. Primul fusese ușor curbat concav. Amenajarea de același fel din locuința nr.6 are o formă rotundă cu un diametru de 1,50 m și prezenta urmele unei refaceri groase de 4 cm. Fățuiala aproape compactă, de culoare albicioasă, era bine netezită. Sub ambele vetre se masau fragmente ceramice de tip Glină III.

Locuințele nr.5 (șanț III) și nr.8 (șanț IV) reprezintă cel de al III-lea nivel de cultură. Vetrele de formă rotundă nu depășeau 1 m în diametru, iar grosimea acestora măsura în medie 10 cm. Nu prezentau urme de refacere. Nivelurile de călcare ale acestor adăposturi se aflau la adâncimea de 0,30-0,40 m de la suprafața solului actual. Locuința nr.8, dezvelită în secțiunea a IV-a, reprezintă de fapt stratul de cultură Glină III-Schneckenberg, fără diferențierea lui în trei niveluri, ca în celelalte secțiuni. Această situație marchează spre nord-vestul promontoriului scăderea intensității de locuire, remarcându-se aici numai ultimul nivel.

Inventarul celor șase adăposturi cuprinde unelte din oase de animale, din piatră și din lut ars, alături de fragmente ceramice, din care s-au întregit câteva vase.

Dintre cele 36 piese din silex descoperite - de culoare cafenie în diferite nuanțe - 16 sînt tipice. Trei dintre acestea sînt piese de tip fierăstrău (fig.10/7; 11/8, 9). Prima, de mari dimensiuni, este puternic denticulată și păstrează urme din cortex⁴². Celelalte silexuri sînt reprezentate de două gratoare (fig.10/6; 11/2), patru răzuitoare pe așchii (fig.10/1, 2; 11/3, 6) și șapte răzuitoare pe lame de mărimi diferite (fig.10/3-5; 11/1, 4, 5, 7). Un percutor din silex cafeniu închis, așchiile, precum și câteva resturi nucleiforme mult epuizate de vedesc obținerea uneltelor în așezare.

În locuința nr.5 s-a găsit un obiect aplatizat din piatră, păstrat fragmentar (fig.12/1), care avusese o formă rotundă. Mijlocul fiecărei fețe prezintă câte o concavitate. Unele similitudini le găsim în aspectul Schneckenberg A din sud-estul Transilvaniei, unde astfel de piese sînt numite de Prox "Rillenhämmer"⁴³. În locuințele nr.4, 6 și 7 s-a aflat trei rîșnițe, păstrate fragmentar și două frecătoare, toate din gresie calcaroasă.

Din oase de animale au fost prelucrate o serie de împungătoare de diferite dimensiuni.

Seria uneltelor se continuă cu două fusaiole din lut ars, rotunde și aplatizate (fig.12/7-8), descoperindu-se și una de alt tip, cu "butuc" bine reliefat (fig.12/9). O strecurătoare (fig.12/6) are de asemenea similitudini în faza A a aspectului Schneckenberg⁴⁴. Din inventarul locuinței nr.4 a făcut parte și o greutate din lut ars pentru plasa de pescuit (fig.12/2), păstrată fragmentar. Notăm și o "lingură-căuș" fragmentară (fig.12/4), cu analogii atît în cadrul culturii Sălcuța⁴⁵ cît și în așezarea de la Schneckenberg⁴⁶, nelipsind din așezările de tip Glină III de la Crivăț⁴⁷ sau de la Văcărești, jud. Dîmbovița⁴⁸.

Un fragment ceramic sugerează forma schematizată a unui pi-

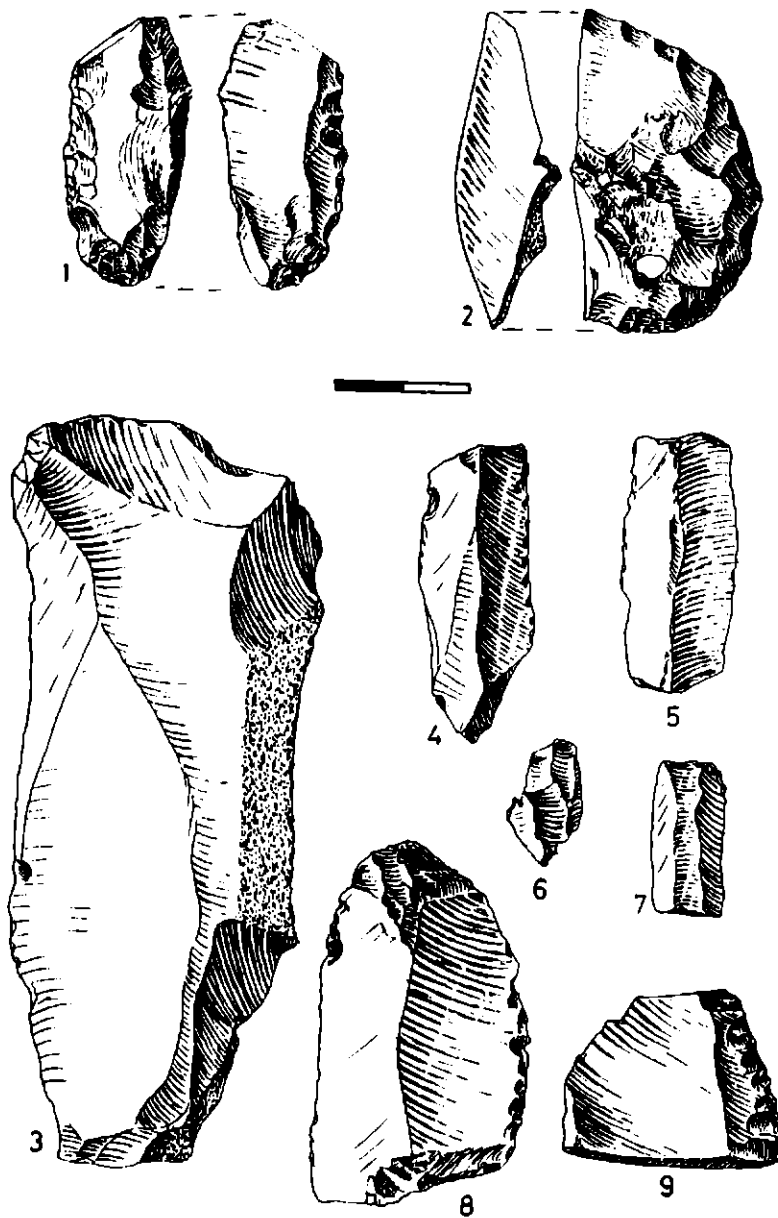

Fig.11. - Branet, jud.Olt, 1-9: unelte din silex. Cultura Glină III-Schneckenberg.

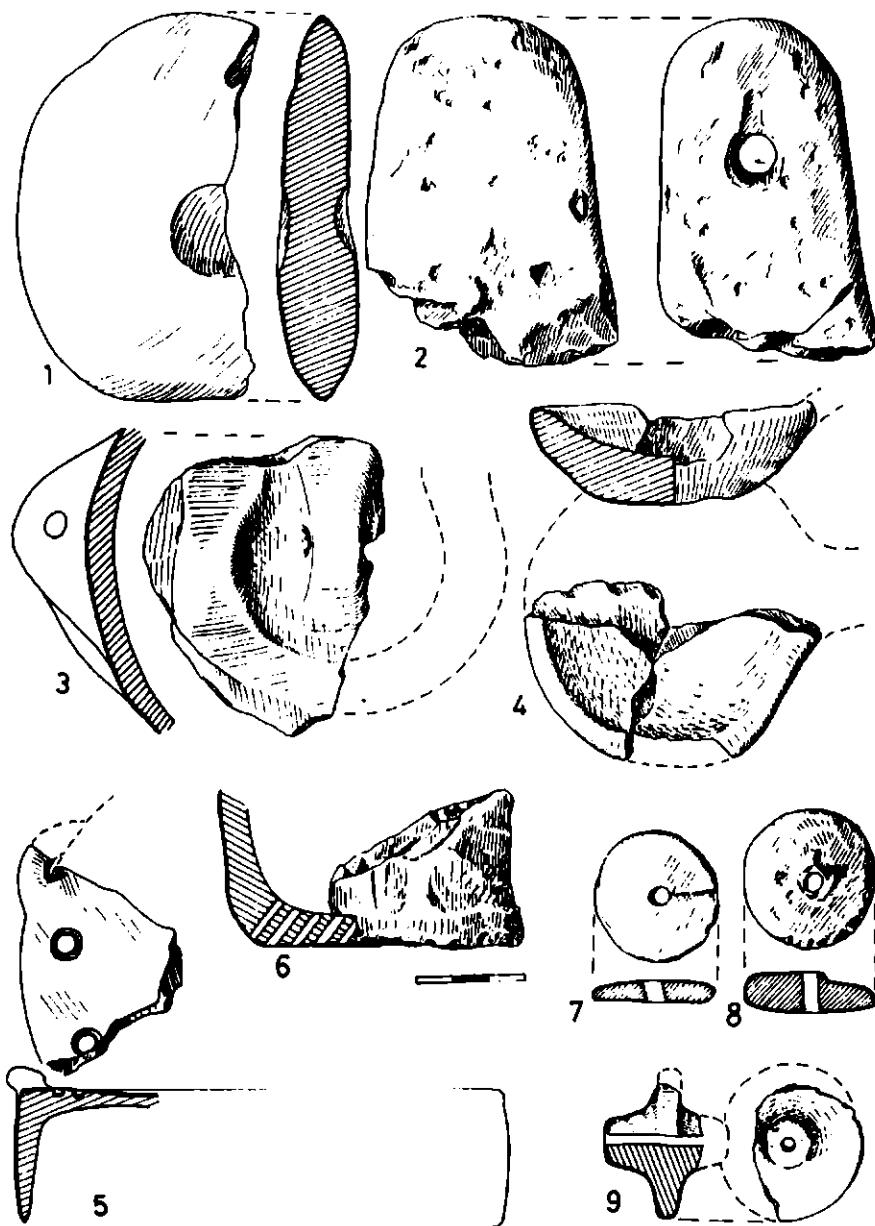

Fig.12. - Braneț, jud.Olt, 1: obiect din piatră; 2: greutate din lut ars; 3-5: capace din lut ars; 6: lingură căuș; 7-9: fusaiole. Cultura Glina III-Schneckenberg.

cior uman (fig.18/1), amintind stilul și maniera de lucru sălcuțeană.

În secțiunea II A, la adâncimea de 0,45 m s-a descoperit un mic pumnal votiv din aramă, realizat prin ciocănire, de formă triunghiulară, cu baza lată arcuită și cu patru găuri pentru prinderea niturilor; lama este mult aplatizată și fără nervură mediană (lung: 0,040 m, lățimea maximă: 0,016 m) (fig.18/3). Astfel de piese își au originea în sudul egeic, în Ciclade⁴⁹, fiind răspândite în Helladicul vechi. Pe teritoriul României, același tip, din cupru, însă de dimensiuni mai mari îl găsim într-o fază târzie a culturii Cucuteni⁵⁰. La Crivăț, jud. Ilfov⁵¹, cât și la Homorociu, jud. Prahova⁵² au fost descoperite două pumnale din bronz cu forme mult evolute, fiecare cu nervura mediană bine reliefată, făcând parte tot din tipul descris mai sus. Alte analogii oferă și exemplarul de la Căzănești, jud. Vâlcea⁵³ lucrat din aramă. O serie de corespondențe se remarcă în pumnalul descoperit la Belotić - Šumar în Iugoslavia⁵⁴.

Tipologic, în categoria de care ne ocupăm, sînt incluse și pumnale mici, triunghiulare din grupul Periam. În R.S.F. Iugoslavia, în necropala de la Mokrin s-au aflat astfel de piese, datate ca și precedentă în perioada Reinecke A1⁵⁵.

Inventarul locuirii de tip Glina III-Schneckenberg cuprinde, pe lîngă uneltele amintite, cîteva vase mici întregi și numeroase fragmente ceramice, din care unele au putut fi întregite.

După cum s-a mai arătat⁵⁶, tehnica diferită de prelucrare a pastei îngăduie distingerea a două mari categorii de vase. Prima include ceramica grosolană, a cărei pastă conține nisip cu pietricele, cioburi pisate mărunt, boabe de calcar și mica. Arderea s-a făcut la negru-cenușiu sau cărămiziu (în spărtură) și cărămiziu sau cenușiu în mai multe nuanțe, pe suprafețele exterioare. De cele mai multe ori, acestea sînt acoperite cu slip. Categoria respectivă predomină în nivelurile superioare. Ceramica de bună calitate este lucrată dintr-o pastă în a cărei compoziție intră ca degresanți nisipul fin, paietele de mica și mici granule de calcar. Amestecul este omogen și dens; în urma arderii a rezultat o culoare cărămizie sau brun-cenușie; uneori, suprafețele exterioare sînt acoperite cu slip fin, cu nuanțe mai deschise decît culoarea restului peretelui vasului. În cadrul acestei categorii se remarcă o specie a cărei pastă este deosebit de omogenă și arsă uniform la negru-cenușiu. De obicei acestea din urmă au suprafețele bine netezite, fiind lustruite - mai ales - suprafețele interioare. Procentual, ceramica de bună calitate apare într-o cantitate mai mare în primul nivel de locuire.

Alături de formele constatate în primul an de săpături se adaugă altele, noi, care completează considerabil repertoriul ceramicii de la Braneț. În categoria recipientelor de mari dimensiuni se includ cele de provizii, unele dintre acestea cu gura largă, cu diametre ce variază între 0,380 m și 0,420 m.

O serie de fragmente ceramice sugerează vase cu corpul rotunjit, gura ușor evazată (fig.17/9); altele, au pereții înalți, gîtul drept și buza teșită orizontal (fig.17/1); alături de acestea, amforele cu corpul mult rotunjit, cu gîtul înalt și gura evazată (fig.17/10), se remarcă în cel de al doilea nivel de cultură.

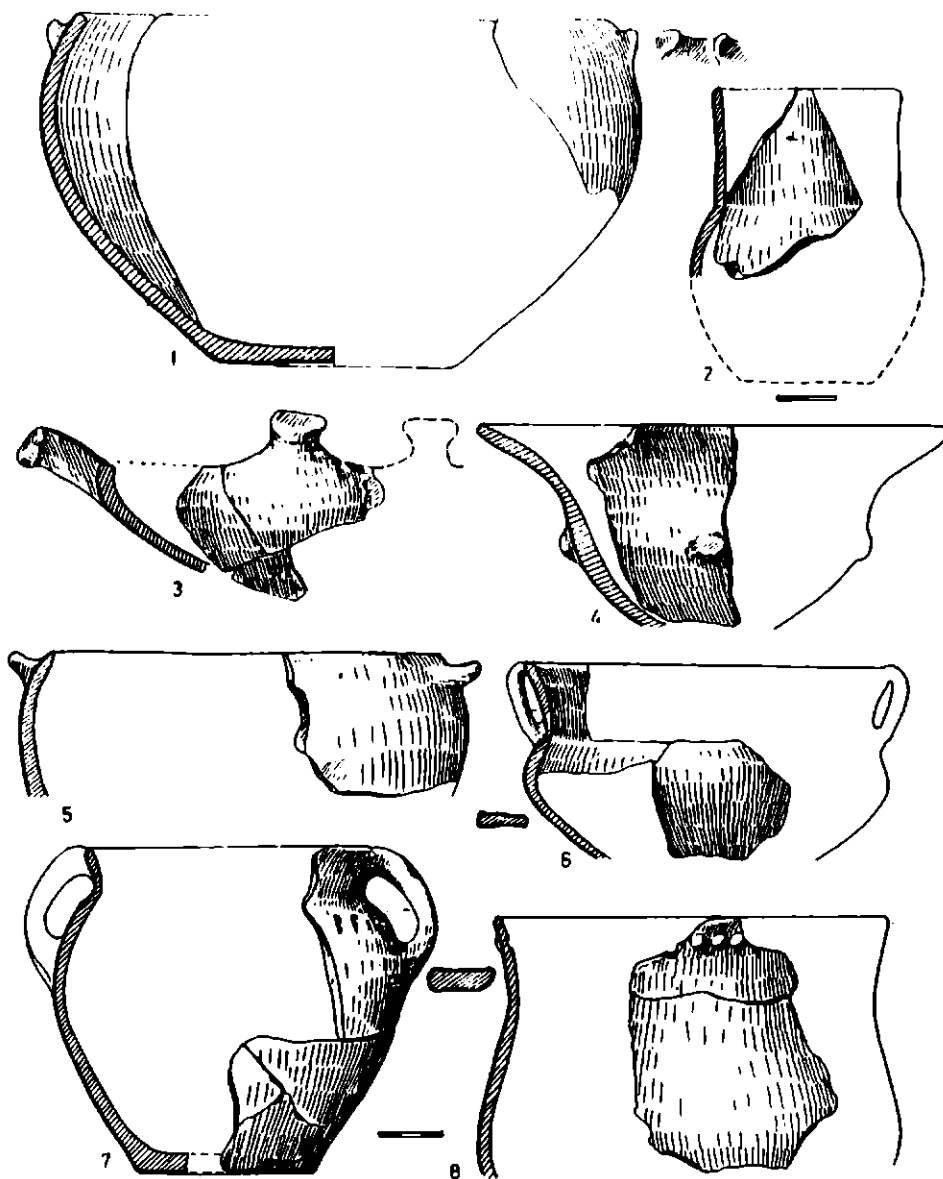

Fig.13. - Branet, jud.Olt, 1-8: vase reconstituite de tip Glina III-Schneckenberg.

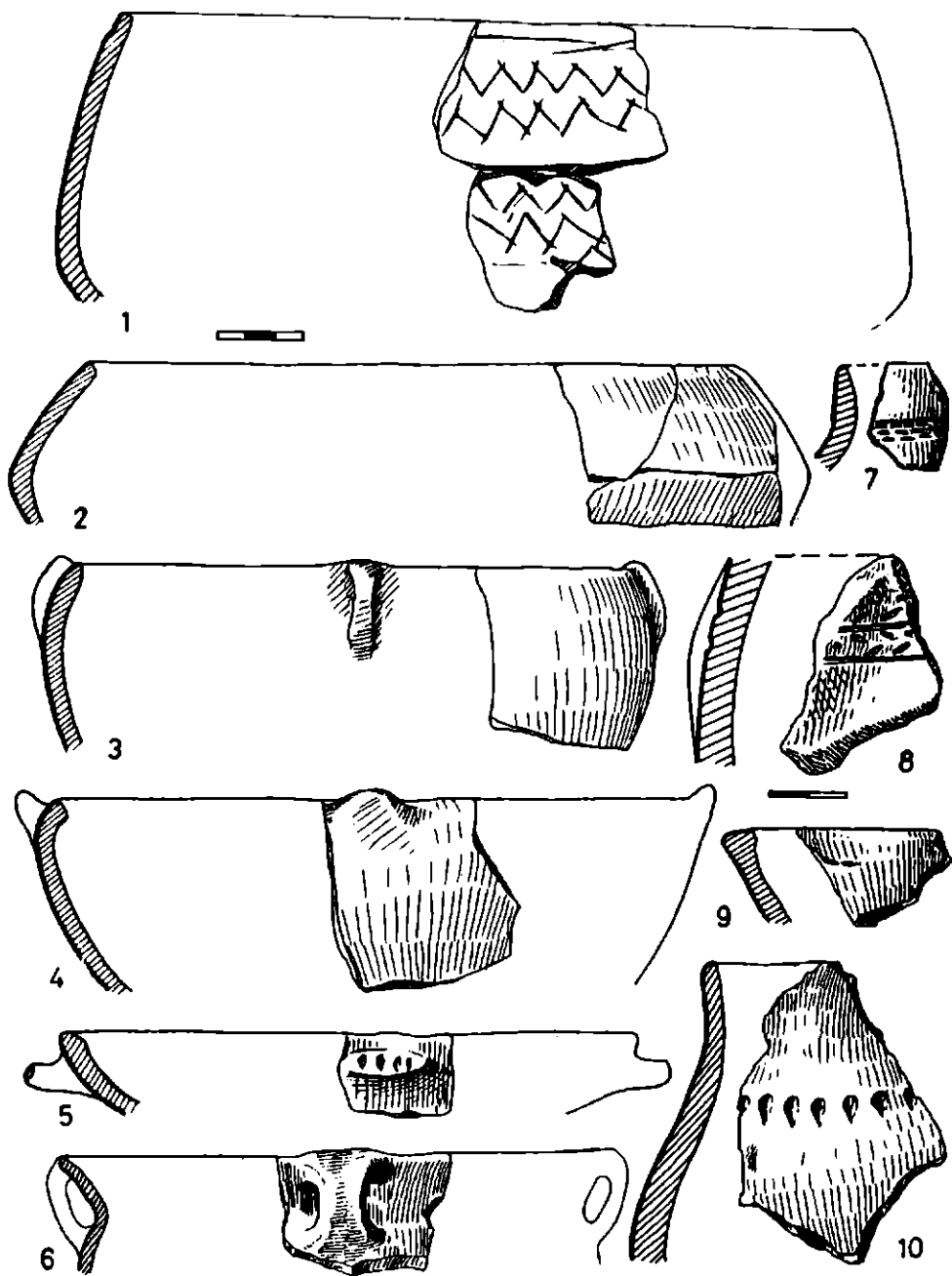

Fig.14. - Branet, jud.Olt, 1-6: vase reconstituite și 7-10: fragmente ceramice de tip Glina III-Schneckenberg.

Alte forme, care au putut fi parțial sau integral întregite, reprezintă o gamă largă de vase mici și mijlocii, cum sînt: castroanele mai mult sau mai puțin adînci, cu corpul bombat și gura arcuită spre interior, cu buza teșită sau subțiată (fig.13/1, 5; 17/5). Din această specie face parte un exemplar a cărui buză este rotunjită în exterior și demarcată de corp printr-un șanțuleț circular. Suprafața exterioară este decorată cu un "pieptene", rezultînd grupaje de liniuțe paralele (fig.16/2). Castroanele cu corpul aproape tronconic, cu umerii rotunjiți și gura largă-trompetiformă (fig.13/4; 15/1; 16/1) sînt întîlnite frecvent. Cîteva dintre acestea avuseseră cîte patru torți dispuse simetric, care porneau din buză și se prindeau pe umărul vasului (fig. 13/6; 14/6)⁵⁷. În primul nivel de cultură se fac remarcate des recipientele cu gura trompetiformă. Acest lucru a fost constatat atît la Mihai Vodă - București cît și la Ciurel-București, forme similare evidențiindu-se și la Cuculata în nivelul inferior⁵⁸. Dintr-o pastă grosolană s-au realizat castroane cu corpul tronconic și gura aproape cilindrică (fig.15/7), acestea remarcîndu-se mai des în nivelul II. Străchinile se disting prin varietatea lor. Un astfel de recipient, lucrat dintr-o pastă fină de culoare cărămizie-portocalie cu pete cenușii, are corpul bitronconic rotunjit, cu etajul superior mai dezvoltat; gîtul drept se termină cu o gură rotunjită, demarcată în exterior de restul vasului printr-un șanțuleț circular (fig.14/1). Din aceeași serie face parte un recipient la care etajul superior este puternic înclinat spre interior (fig.14/2). Prin tehnica de lucru, forme, cît și prin ornamentare, cele mai multe similitudini sînt puse în evidență în aspectul cultural Cernavoda I de la Căscioarele⁵⁹. Largul repertoriu al străchinilor include cîteva care au corpul ușor rotunjit, gura dreaptă sau arcuită mai mult sau mai puțin spre interior. Buzele acestora sînt rotunjite sau teșite oblic. Majoritatea acestor recipiente au fost înzestrate cu proeminențe de diferite forme verticale-alungite sau orizontale (fig.14/3-5, 5; 15/4). Un fragment ceramic, cu pasta de bună calitate arsă la cenușiu, sugerează o formă mai deosebită. Corpul, ușor rotunjit spre fund, se termină cu o gură înclinată imperceptibil către interior. După cum reiese din ruptura fragmentului, vasul avusese două apucători prelungi (din care s-a păstrat numai una), paralele și cu capetele teșite oblic (fig. 13/3). Analogia cea mai bună o găsim la Syros, în Ciclade, unde piesa respectivă a fost încadrată (cronologic) în Cicladicul Vechi II (2800-2200 f.e.n.)⁶⁰. Din categoria vaselor mici și mijlocii fac parte și cele cu pîntecele sferic, gîtul scurt și gura evazată. Torțile, în număr de două, sînt lucrate din bandă lată, pornind din buză și prinzîndu-se pe diametrul maxim al recipientului (fig.13/7). O serie de vase de uz comun, cu corpul alungit și gura trompetiformă (fig.15/6) sau cu corpul bombat și cu gîtul înalt-cilindric (fig.13/2; 14/10), sînt întîlnite mai ales în primul nivel de cultură. Altele, din categoria celor de mai sus, au marginea "îndoită" spre exterior, formînd un "tiv" circular pe gura recipientului (fig.17/7-8), acest element nelipsind din stațiunea Glina III de la Văcărești, jud.Dîmbovița⁶¹. Tot nivelului inferior îi sînt proprii cîteva farfurii (fig.15/5) și un bol lucrat în manieră gumelnițeană

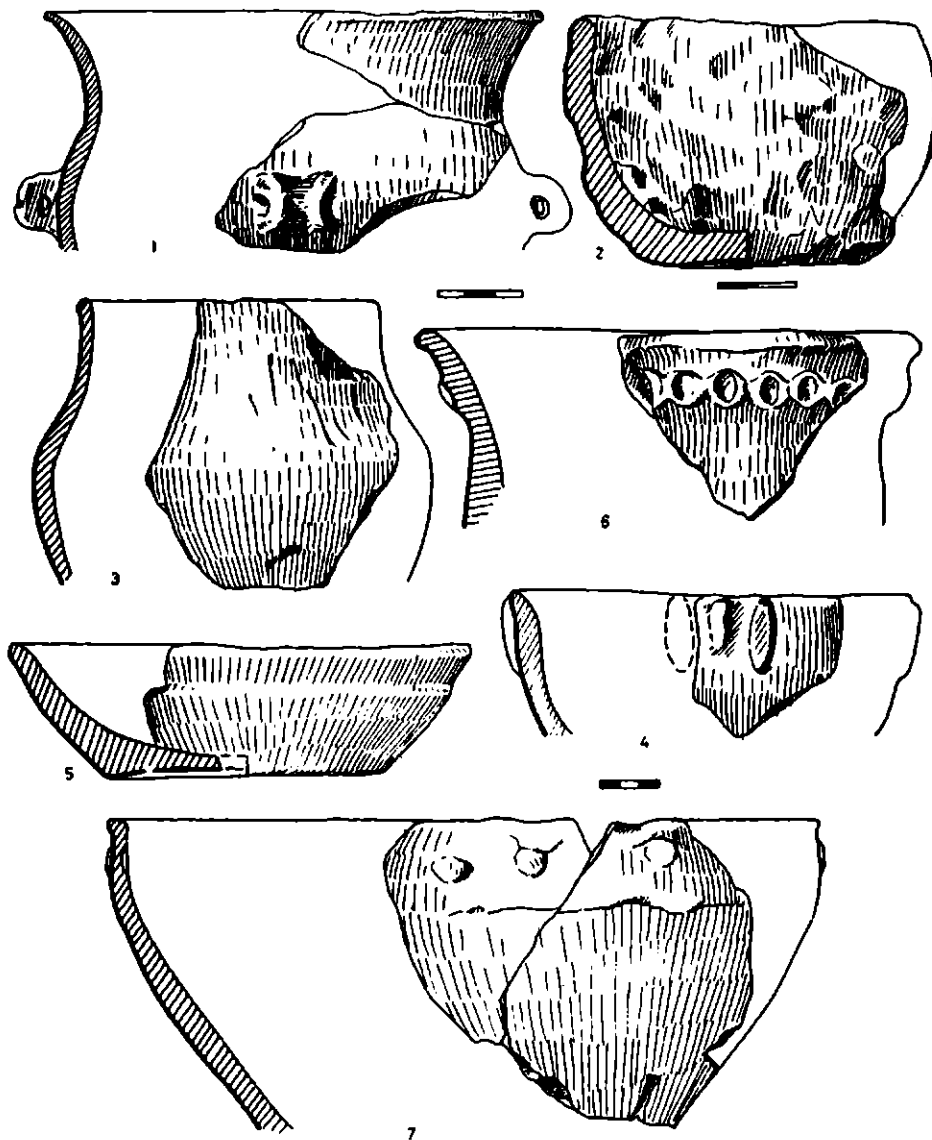

Fig.15. - Branet, jud.Olt, 1-7; ceramică tip Glina III-Schneckenberg.

(fig.15/2). După cum o sugerează un fragment, un recipient cu corpul rotunjit avusese motivul decorativ compus din două șiruri circulare de mici impresiuni oblice, delimitate în două registre etajate de către trei linii incizate circular (fig.14/8). Motivul respectiv sugerează o manieră de ornamentare folosită și în cadrul culturii Tei - faza Cățelu-Nou⁶². În nivelul superior s-au făcut remarcate două păhărele (fig. 18/5-6) lucrate din pastă grosolană, ale căror analogii sînt des întîlnite în ariile culturilor Gumelnița⁶³ și Sălcuța⁶⁴, cît și în așezarea eponimă a culturii Glina III, sau la Roșu, jud. Ilfov⁶⁵.

Din cuprinsul calni de al treilea nivel de cultură nu lipsește o serie de vase mici, din care menționăm pe cele de tip "borcan" (fig. 13/8) sau pe cele în formă de "cupă" cu corpul ușor arcuit și gîtul înalt-cilindric (fig.15/3), lucrate dintr-o pastă de bună calitate. Farfuriile proprii ultimului nivel reprezintă un alt tip decît cele precedente, acestea fiind tronconice (pereții drepecîi căzînd oblic pe marginea unui fund plat de mici dimensiuni) (fig.18/4, 7), găsindu-se analogii în mediul culturii Otomani⁶⁶. În locuința nr.8 s-a remarcat un vâscior cu patru piciorușe (fig.18/2) ale cărui similitudini îndepărtate le aflăm în aria culturii Criș la Peșternă Spurcată⁶⁷, apoi în cadrul culturii Sălcuța. Unele corespondențe se întîlnesc și la Cernavoda⁶⁸.

În afară de materialele descrise pînă acum au fost identificate și două capace păstrate fragmentar. Primul (fig.12/3) fusese lucrat dintr-o pastă grosolană într-o vădită manieră gumelnițeană; celălalt (fig. 12/5), de un tip deosebit, are pereții cilindrici și fundul drept. Marginea acestuia din urmă, decorată cu cerculețe inprimate cu trestia, fusese prevăzută cu tortițe laterale obținute prin ridicarea pastei. Tipul de capac cilindric îl întîlnim încă din faza II a culturii Sălcuța sub o formă miniaturală⁶⁹. Cele mai bune corespondențe tipologice ale fragmentului nostru se remarcă în faza B a aspectului Schneckenberg din așezarea eponimă⁷⁰. Același tip, avînd însă marginile mai debordate, s-a găsit în nivelul II de la Pleșița Pietroasă⁷¹. Un capac cilindric, asemănător celor de mai sus, a fost descoperit și la Răcăciuni-Bacău, fiind atribuit fazei I C2 a culturii Monteoru⁷².

Fundurile recipientelor sînt în marea lor majoritate plate și cîteva rotunjite.

Tortițele, începînd cu cele tubulare, cît și cele din bandă lată, pornind direct din buză, sînt cele mai numeroase. Frecvente sînt de asemenea tortițele "false", "mosor", și apucătorile orizontale sau verticale. Acestea din urmă sînt de multe ori grupate cîte două sau cîte trei pe marginea gurii recipientului (fig.15/4).

Tehnicile de ornamentare, cît și motivele decorative constatate pe materialul provenit în urma primei săpături se remarcă aproape în totalitate și pe materialul rezultat în 1973-1975. Dintre elementele noi care s-au evidențiat acum enumerăm:

- un fragment, pe care apar împunsături succesive, dispuse circular pe trei șiruri pe umărul unui mic recipient (fig.14/7). Această manieră de ornamentare o remarcăm într-o oarecare măsură și pe ceramica primei faze - Cățelu-Nou - a culturii Tei. Împunsăturile res-

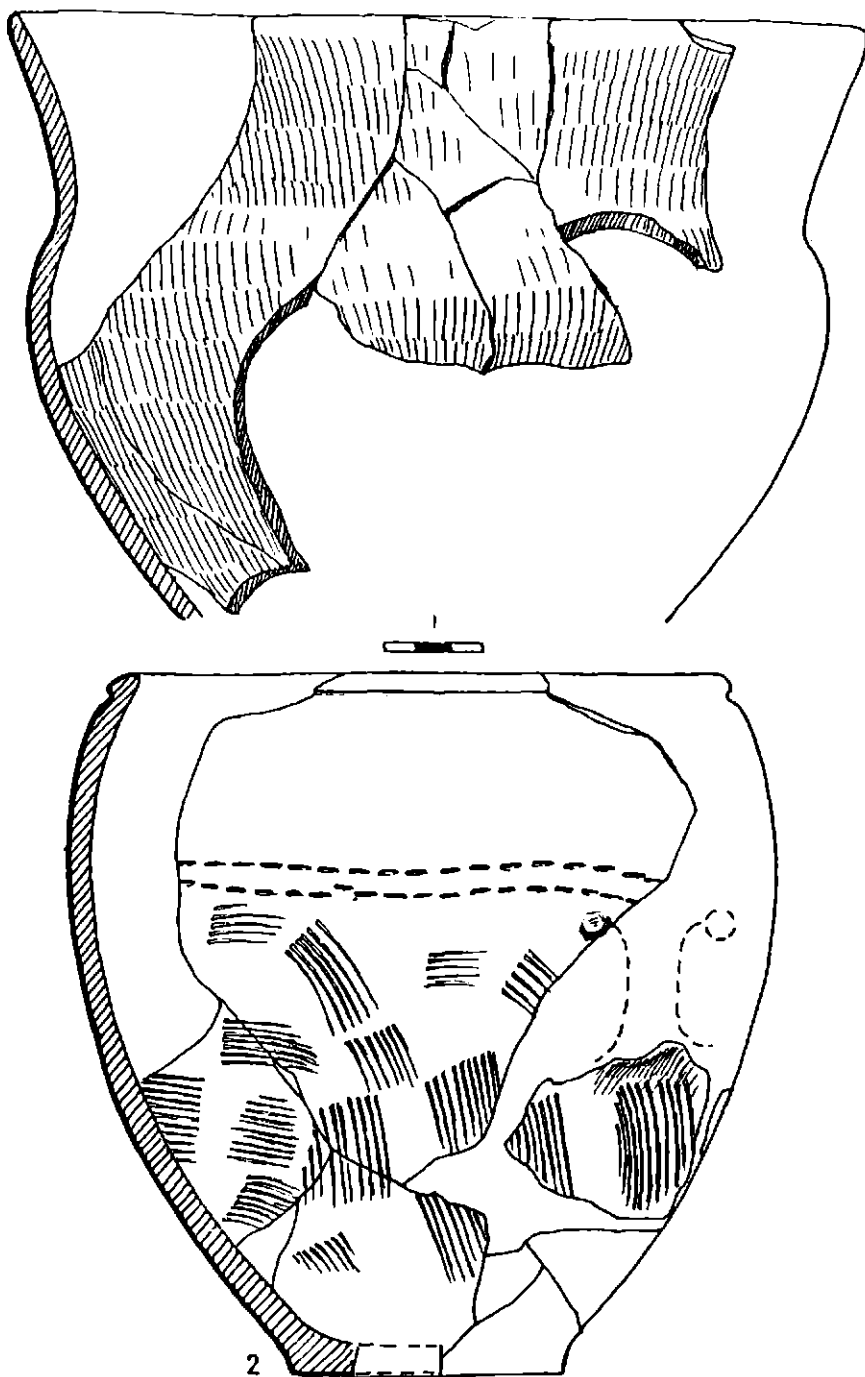

Fig.16. - Branet, jud.Olt, 1: vas propriu primului nivel de cultură; 2: vas descoperit în nivelul II. Cultura Glina III-Schneckenberg.

pective apar dispuse în succesiune, dar distanțate mai mult sau mai puțin unele de altele⁷³.

- alt fragment, propriu ultimului nivel al culturii, prezintă un decor obținut din segmente de liniuțe paralele incizate pe umărul vasului și încrustate cu pastă albă (fig.17/6). Acest mod de ornamentare își găsește corespondențe în aria culturii Cernavoda⁷⁴ și bune analogii în materialul ceramic aparținând culturii Tei, faza Cățelu-Nou - din așezarea eponimă⁷⁵ -, fiind întâlnit însă și pe ceramica culturii Gârla Mare⁷⁶.

Un vas reconstituit este decorat pe cvasitotalitatea suprafeței sale exterioare cu grupaje de liniuțe paralele obținute cu un pieptene (fig.16/2); pe linia umărului bombat, dispuse circular în două șiruri paralele, au fost imprimate cu un obiect ascuțit segmente de linii orizontale. Grupaje de liniuțe incizate au fost constatate și pe un fragment de tip Petrești de la Ocna Sibiului⁷⁷, cît și pe fragmente încăstrate în faza I-a a culturii Wietenberg de la Derșida⁷⁸.

Toate elementele mai sus-amintite, proprii ultimelor două niveluri de cultură de la Braneț, pot să reflecte aportul culturii Glina III-Schneckenberg la formarea culturilor Tei și Wietenberg.

Tehnicile, cît și motivele decorative întâlnite în așezare prezintă caracteristici diferite de la un nivel la altul, păstrîndu-se însă unitatea organică a stratului de cultură.

În primul nivel nu se constată prezența decorului cu găuri-butoni. Frecvente sînt brîurile alveolate dispuse la mică distanță sub buză (fig.15/6), apoi șirurile de gropițe-alveole de pe umărul recipientelor (fig.13/7; 14/10; 17/5, 9) obținute prin incizie scurtă sau prin imprimare cu degetul. Prin imprimare cu un vîrf ascuțit s-au realizat două șiruri de mici liniuțe oblice delimitate în două registre prin trei linii incizate circular (fig.14/8). Un alt motiv incizat constă din zigzaguri etajate în două registre, cel superior fiind compus din două șiruri, iar cel inferior din trei (fig.14/1)⁷⁹. În categoria elementelor decorative intră și unele tortițe false, dispuse imediat sub buza recipientului (fig.13/1) și care denotă unele influențe anatoliene. Ceramicii celui de al doilea, cît și celui de al treilea nivel îi sînt proprii șirurile de găuri-butoni executați în tehnica "au repoussé" (fig.13/8; 15/7; 17/1). Cerculețele de diferite dimensiuni, imprimate cu trestia și încrustate cu pastă albă, sînt frecvent constatate (fig.17/2, 3, 11)⁸⁰. În unele cazuri, acestea sînt asociate cu șir de găuri perfect rotunde (dispuse pe un rînd sau două), obținute prin imprimare cu un obiect bont și încrustate de asemenea cu o substanță albă (fig.17/10, 11)⁸¹.

În cel de al doilea nivel s-au remarcat pînă acum mai multe elemente de tip Schneckenberg B. Astfel, pe un fragment, ce sugerează un vas de provizii, decorul constă dintr-un șir de alveole ordonate circular la o mică distanță sub buză și din proeminente alungite, verticale și alveolate, aplicate pe gîtul respectivului recipient (fig.17/9). Toate aceste caracteristici le constatăm și pe cîteva fragmente descoperite la Schneckenberg, jud. Brașov⁸².

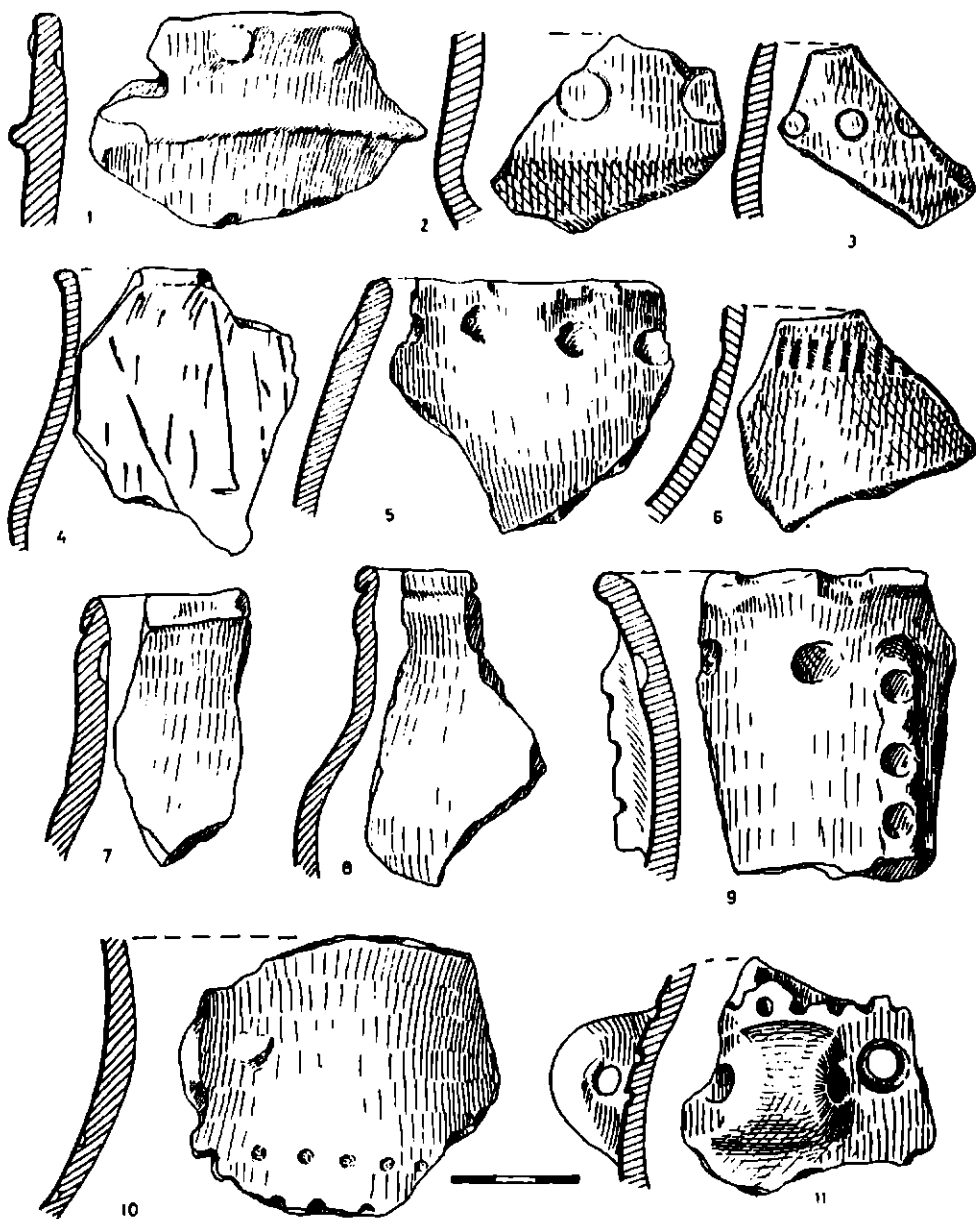

Fig.17. - Branet, jud.Olt, 1-11: fragmente ceramice proprii nivelului II și III. Cultura Glina III-Schneckenberg.

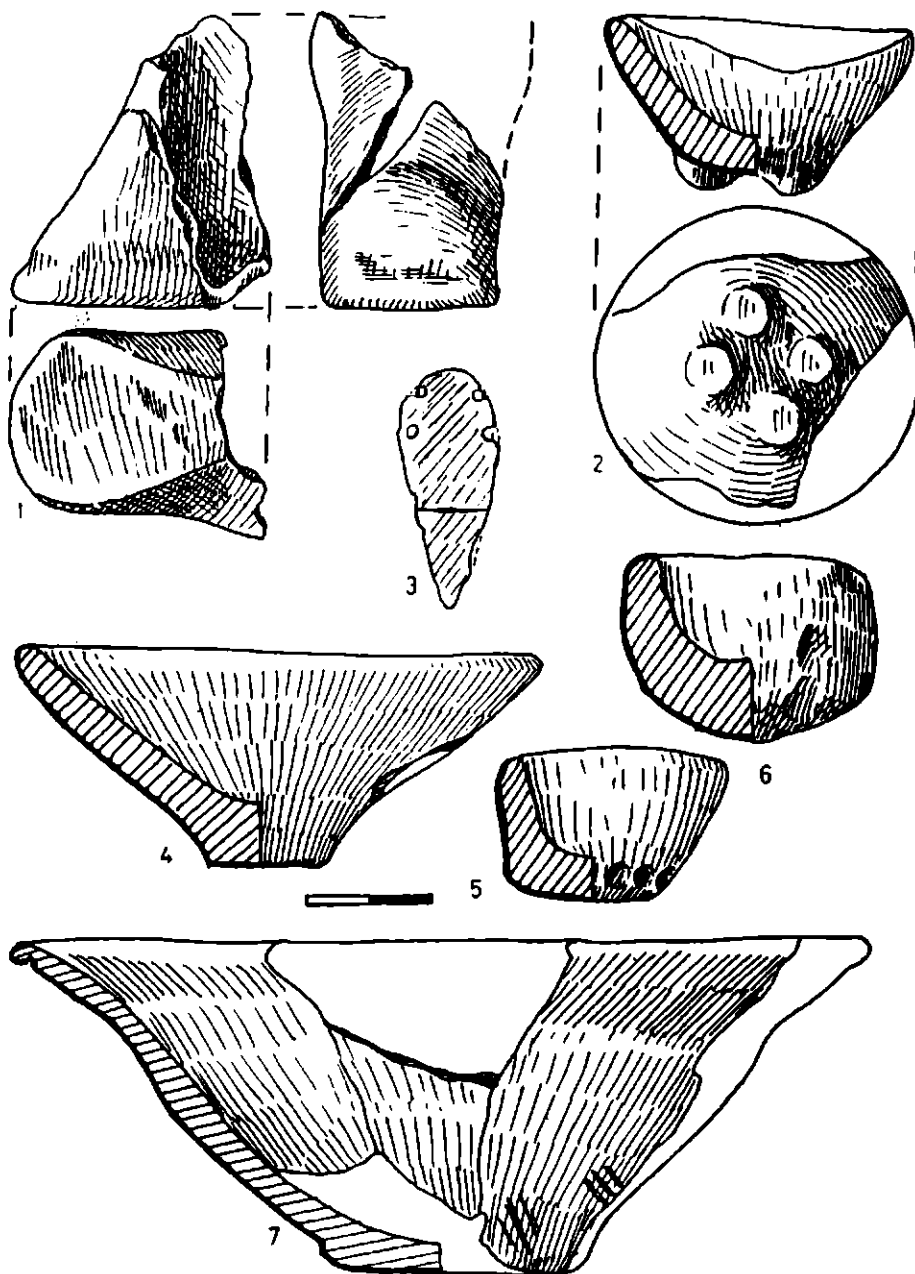

Fig.18. - Branet, jud.Olt, 1: fragment de idol antropomorf; 3: pumnal votiv de aramă; 2, 4-7: ceramică proprie nivelurilor II și III. Cultura Glina III-Schneckenberg.

Pe un alt fragment apare combinația găurilor-butoni cu brful simplu tras din pastă (fig.17/1)⁸³.

Prin continuarea cercetărilor de la Braneț, în anii 1973-1975, materialul arheologic nou recoltat a permis o analiză mai amplă a tuturor elementelor caracteristice acestuia. Totodată au putut fi dovedite din nou cele trei niveluri de cultură unite organic într-o depunere groasă de circa 0,50 m.

Atât pe baza tipologiei formelor și a decorului, cât și pe baza similitudinilor și sincronismelor constatate pînă acum putem să afirmăm că ceramica de la Braneț reprezintă două faze de evoluție culturală de tip Glina III-Schneckenberg.

Prima, care este mult mai timpurie decît ne-am fi închipuit, o putem sincroniza pe baza materialului arheologic cu faza A a aspectului Schneckenberg, după periodizarea lui A. Prox⁸⁴. Pe lîngă alte elemente, torțile tubulare, cât și o serie de forme ca cele legate de cultura de tip "Trichterbecher" descoperite în sud-estul Transilvaniei, la Mihai Vodă-București ori la Ciurel⁸⁵ sînt remarcate și în așezarea de tip Glina III de la Braneț.

Alte sincronisme au fost stabilite pe baza pumnalului votiv de a-ramă. Astfel, cultura Glina III-Schneckenberg este sincronizată cu grupurile culturale Belotič-Bela Crkva și Bubanj-Hum III⁸⁶. În sistemul cronologic al lui P.Reinecke, grupul Bubanj-Hum III aparține perioadei A1 a epocii bronzului⁸⁷.

Cea de a doua fază, căreia îi corespund nivelul al doilea și al treilea, se evidențiază printr-un material ceramic cu numeroase similitudini în aria aspectului Schneckenberg B. Pe baza tipologiei formelor și elementelor decorative s-au putut stabili multiple și bune analogii și în Muntenia, unde o serie de așezări ca cele de la Glina⁸⁸, Ciurel-București⁸⁹, Roșu⁹⁰, Crivăț⁹¹, Greci, jud.Ifov⁹² și Văcărești, jud.Dâmbovița⁹³, prezintă un material nu de puține ori similar celui de la Braneț. Astfel, pe baza analogiilor și sincronismelor se documentează mai clar aspectul de tip Schneckenberg B.

În ce privește geneza culturii, se constată din nou rolul primar al fondului local, alături de influențele sudice transmise prin intermediul culturii Cernavoda I.

Pe baza celor de mai sus putem conchide că prima fază constatată la Braneț conturează o perioadă timpurie a culturii Glina III-Schneckenberg, iar cea de a doua, una mijlocie, în care se întrezăresc și acele elemente care vor participa la geneza culturilor Verbicioara, Tei, Monteoru și Wietenberg⁹⁴ din perioada mijlocie a epocii bronzului din România.

- 1 Săpăturile s-au desfășurat în timp astfel: 7-21 sept. 1973; 8-20 oct. 1974, 18-31 oct. 1975. La cercetările din anul 1973 a participat și Petre Roman de la Institutul de Arheologie București.
- 2 AUGUSTIN ULANICI, în MN, II, 1975, p.243-255; idem, CA, I, p. 47-77.
- 3 Șanțul III a fost săpat în anul 1974, fiind adâncit până la primul nivel Glina III-Schneckenberg, inclusiv.
- 4 Suprafața I A săpată în anul 1973 a fost extinsă în anul 1975, fiind numită convențional suprafața I AB.
- 5 D.BERCIU, Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări, Edit. Acad.R.P.R., București, 1961, fig. 63/3.
- 6 D.BERCIU, SEB.MORINTZ și I.MAXIMILIAN, în Materiale, III, 1957, fig.5.
- 7 Ibidem, p.183.
- 8 AUGUSTIN ULANICI, op.cit., p.50 și 54. Pentru vasele de la fig. 7/3-4, cu colțurile apropiate două câte două, trase din buză, bune analogii găsim pe o strachină de tip Wietenberg, descoperită la Obreja, jud.Alba, cf. TUDOR SOROCEANU, în AMN, X, 1973, p.496 și nota nr.24, pl.VII/2.
- 9 VALERIU LEAHU, Cultura Tei, București, f.a., p.89.
- 10 DORIN POPESCU, în Materiale, II, 1956, p.120, fig.7 și 9.
- 11 D.BERCIU, în Recueil du Musée National, tom. IV, Belgrad, 1964, fig.4.
- 12 IULIU PAUL, în Materiale, VII, 1961, p.107, fig.7/3.
- 13 S.DUMITRASCU, G.TOGAN, în AMN, VIII, 1971, p.423 și pl.IV/7, 12.
- 14 GH.BICHIR, în Materiale, V, 1959, p.277, fig.5/2, fig.6; vezi de asemenea și D.BERCIU, în Arheologia preistorică a Olteniei, 1939, p.77, fig.89/9, 11.
- 15 GH.BICHIR, op.cit., fig.5/1.
- 16 A.ULANICI, op.cit., p.48, 58, pl.1/1.
- 17 GH.BICHIR, în op.cit., p.276-278, descriind materialul de la Cârna, remarcă analogiile acestuia (tehnică, forme, ornament) cu ceramica culturii Coțofeni și socotește că "unele morminte cu ocru, în tumuli, din Oltenia, pot fi contemporane cu cultura Coțofeni"; în acest sens vezi și C.I.NICOLĂESCU-PLOȘOR, V.DUMITRASCU, N.GOSTAR, S.BARTA, ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU, în SCIV, II, 1, 1951, p.277; PETRE ROMAN, în "Revista muzeelor", I, 4, 1964, p. 324, atribuia mormântul de la Cârna culturii Coțofeni.
- 18 V.BORONEANȚ, în SCIV, 17, 2, 1966, p.349-352, fig.4.
- 19 Ibidem, p.345 și fig.1-4; p.350.
- 20 Ibidem, p.351 și fig.4.
- 21 Ibidem, p.349.
- 22 P.ROMAN, Cultura Coțofeni în România, comunicare prezentată la

Institutul de Arheologie, București, 7 martie 1975.

- 23 Ibidem.
- 24 Ibidem.
- 25 După periodizarea lui Petre Roman, în loc.cit.; vezi și A.ULANICI, în op.cit., passim.
- 26 GH.I.PETRE, în SCIV, 18, 4, 1967, p.645-647, fig.4/2-3; 5/1, 6-8.
- 27 Ibidem, p.652, fig.5/2; 6/9, 11.
- 28 H.SCHROLLER, Die Stein- und Kupferzeit Siebenbürgens, Berlin, 1933, pl.31.
- 29 KURT HOREDT și colaboratori, în SCIV, IV, 1-2, 1953, p.275, fig.13/9-10.
- 30 D.PROTASE și N.VLASSA, în Materiale, VI, 1959, p.440, fig. 5/8-9.
- 31 IULIU PAUL, op.cit., p.107, fig.7/3-5.
- 32 EUGEN COMȘA, în "Cumidava", IV, 1970, fig.2/1-6; 3/1-4.
- 33 N.HARTUCHE și I.T.DRAGOMIR, în Materiale, III, 1957, p.135, fig.10/7.
- 34 PETER DETEV, în Godišnik, III, Plovdiv, 1959, p.18, fig.22/v. Acest exemplar are diam. de 0,120 m.
- 35 EUGEN COMȘA, în "Dacia", N.S., XIII, 1969, p.11, fig.12/1.
- 36 V.CHRISTESCU, în "Dacia", II, 1925, p.274-275, pl.XXII/13.
- 37 RADU et ECATERINA VULPE, în "Dacia", III-IV, 1927-1932, p. 316, fig.99/20; 100/33.
- 38 MARILENA FLORESCU și CONSTANTIN BUZDUGAN, în ArhMold, VII, 1972, p.177, fig.47.
- 39 GEZA FERENCZI și ȘTEFAN FERENCZI, în Sesiunea de comunicări științifice a muzeelor de istorie, decembrie 1964, vol.I, București, 1971, p.113, fig.2/9.
- 40 Ibidem, p.105.
- 41 Ibidem, p.106.
- 42 Este o piesă specifică culturii Glina III-Schneckenberg și prezintă așa-zisa retușă denticulată prin retușe normale-inverse obținute atât ventro-dorsal, cât și dorso-ventral, cf. A.PĂUNESCU, Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României, Edit.Acad.R.S.R., București, 1970, p.203-204.
- 43 A.PROX, Die Schneckenbergkultur, Kronstadt, 1941, p.27, fig.12.
- 44 Ibidem, p.46, fig.29.
- 45 D.BERCIU, op.cit., p.294, fig.121/5.
- 46 A.PROX, op.cit., fig.XXV/5.
- 47 D.BERCIU, în SCIV, 17, 3, 1966, p.533, fig.3/3.
- 48 ERSILIA TUDOR, în Scripta Valachica, 1972, p.105, fig.8/1; o piesă similară este amintită și de S.MORINTZ și D.V.ROSETTI, în Bucureștii de odinioară, București, 1959, p.21, fig. 5/1.
- 49 D.BERCIU, op.cit., p.534.
- 50 H.SCHMIDT, Cucuteni in der oberen Moldau, Rumänien, Berlin-Leipzig, 1932, p.60, pl.30/1.

- 51 D.BERCIU, op.cit., loc.cit., fig.1/2.
- 52 Tradiții de luptă și înfăptuiri socialiste, Ploiești, 1974, p.13, fig.a.
- 53 GH.I.PETRE, în SCIV, 21, 3, 1970, p.482-486, fig.2/2.
- 54 M.GARAȘANIN, Praistorija Srbje, I, Beograd, 1973, fig.8/2.
- 55 M.GARAȘANIN, în 39 Ber.RGK, 1958, p.92 și 94, fig.11/4; idem, Epoque prehistorique et protohistorique en Jougoslavie, Belgrad, 1973, p.307.
- 56 A.ULANICI, op.cit., p.62.
- 57 Unele analogii la Cuciulata, vezi: GH.BICHER, în "Dacia", N.S., VI, 1962, p.100, fig.9/9.
- 58 Ibidem, p.97, fig.7/5. În legătură cu aceste forme vezi și SEBASTIAN MORINTZ și GH.CANTACUZINO, în Materiale, V, 1959, p. 634-635.
- 59 S.MORINTZ und P.ROMAN, în "Dacia", N.S., XII, 1968, p. 71, fig.21/4-5.
- 60 EFI SAPOUNA-SAKELLARAKIS, La civilisation Cycladique et la collection Cycladique du Musée National d'Athenes, 1972, p. 4 și urm., fig.6.
- 61 ERSILIA TUDOR, op.cit., p.103, fig.3/5.
- 62 VALERIU LEAHU, op.cit., fig.18/7.
- 63 DORIN POPESCU, în "Dacia", V-VI, 1935-1936, p.116, fig. 8/3 și 7.
- 64 D.BERCIU, Arheologia preistorică ..., p.64, fig.68/2.
- 65 ION NESTOR, în "Dacia", III-IV, 1927-1932, p.240, fig.8/3; vezi și M.CONSTANTINIU și PANAIT I.PANAIT, în CAB, I, 1963, pl. I/1; de asemenea, astfel de păhărele s-au descoperit și la Mîndrișca, cf. GH.BICHER și EUG.COMȘA, în Materiale, VIII, 1961, p.295, fig.7/3 și 5.
- 66 T.BADER și S.DUMITRAȘCU, în Materiale, IX, 1970, p.134, fig. 7/6.
- 67 C.S.NICOLĂESCU-PLOPȘOR și colaboratori, în Materiale, III, 1957, p.36, fig.8/1-2.
- 68 A.LANGSDORFF și I.NESTOR, în PZ, XX, 1929, p.214, fig.6 și notele 8-9.
- 69 D.BERCIU, Contribuții ..., p.326, fig.149/2.
- 70 A.PROX, op.cit., p.42, fig.28.
- 71 GH.BICHER, op.cit., p.104, fig.12/2.
- 72 ALEX.VULPE, în ArhMold, I, 1961, p.77, fig.7/1.
- 73 VALERIU LEAHU, în SCIV, 2, XIV, 1963, p.316-319.
- 74 S.MORINTZ și P.ROMAN, op.cit., fig.20/5.
- 75 VALERIU LEAHU, op.cit., loc.cit.
- 76 VL.DUMITRESCU, în "Dacia", II, 1925, p.226, cf. V. LEAHU, op. cit., loc.cit.
- 77 IULIU PAUL, în Materiale, VIII, 1962, p.193, fig.9/2.
- 78 NICOLAE CHIDIOȘAN, în "Dacia", N.S., XII, 1968, p.161-162, fig. 6/7-8.
- 79 Unele similitudini privind motivul în zigzag în ceramica de tip Cernavoda I de la Căscioarele, cf. S.MORINTZ și P.ROMAN, op.cit., fig.21/5 și 20/7.

- 80 Întâlnite în aria Horodiștea-Foltești, cf. D.BERCIU, Contribuții..., p.313, fig.142/2; vezi și HORTENSIA DUMITRESCU, în "Dacia", IX-X, 1941-1944, p.142-153.
- 81 Frecvente și în aria culturii Cernavoda I, cf. S.MORINTZ și P.ROMAN, op.cit., fig.20/12 și 21/15.
- 82 A.PROX, op.cit., pl.XIV/10.
- 83 Și această combinație o întâlnim pe ceramica de la Schneckenberg, cf. A.PROX, op.cit., pl.XIV/2.
- 84 Ibidem, p.78 și urm.
- 85 S.MORINTZ și GH.CANTACUZINO, op.cit., loc.cit., p.634-635.
- 86 Vezi supranotele 54-55.
- 87 D.GARAȘANIN, op.cit., p.307.
- 88 ION NESTOR, op.cit., loc.cit.
- 89 S.MORINTZ și GH.CANTACUZINO, op.cit., loc.cit.
- 90 M.CONSTANTINIU și PANAIT I.PANAIT, op.cit., pl.1/1; II/1-6; III/1-4; V/6; VI/3; VII/2, 5-6.
- 91 D.BERCIU, în SCIV, 17, 3, 1966, p.531-534, fig.2/1-2; 3/3.
- 92 A.ULANICI și GH.TROHANI, în CA, I, 1975, p.77 și urm.
- 93 ERSILIA TUDOR, op.cit., fig.1/7-8; 2/1-6; 3/1, 5; 6/1-3, 7.
- 94 Vezi, D.BERCIU, Zorile istoriei ... București, 1966, p.164.

NOUVELLES RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES À BRANEȚ

- Résumé -

Durant les années 1973-1975 ont été continuées les fouilles archéologiques de Braneț, dép. d'Olt.

Les trois campagnes ont confirmé les observations stratigraphiques constatées dans la première année de recherches (1972). Ainsi on a pu remarquer deux couches de culture archéologique, la première avec des matériaux du type Coțofeni, de l'époque de transition à l'époque du bronze, et la deuxième avec un matériel spécifique pour la civilisation Glina III-Schneckenberg de l'époque du bronze.

Dans la couche qui appartient à la civilisation Coțofeni, avec deux niveaux d'habitats, on a découvert deux habitations de surface, chacune avec un foyer. L'inventaire matériel provenant des habitations et du reste de la déposition comprend une série d'outils en pierre et os, des vases et des nombreux fragments céramiques.

Du répertoire des outils en bois de cerfs on remarque deux (fig. 5/2-3) qui peuvent être comparés avec les "marteaux-massue" trouvés dans le cadre des civilisations Sălcuța et Verbicioara.

Les formes céramiques découvertes sont les suivantes: tasses avec l'anse surélevé (fig.6/1-4); verres avec le corp tronconique (fig. 7/1); cruches (brocs) avec l'anse bandée surélevée (fig.6/5); chaudrons de grandes dimensions représentés par deux types: a) le corps

arché et l'embouchure largement évasée en dehors (fig.8/1, b) le corps légèrement bombé et le bord beaucoup épais et biseauté obliquement vers l'intérieur (fig.8/2; 9/1-2). D'autres récipients sont inclus dans la catégorie des "vases-bocal" avec le corps allongé, le coup court et l'embouchure évasée avec des coins tirés du rebord (fig.7/3-4).

Fréquentes sont les amphores avec le coup à peu près cylindrique et l'embouchure trompetteforme (fig.8/3, 5), travaillées d'une pâte de bonne qualité.

Les fragments céramiques qui suggèrent des profonds chaudrons, d'une pâte noire-cendrée, présentent un intérêt à part (fig.8/2, 9/1-2). Ceux-ci, autant par la technique du travail que par les formes et les éléments décoratifs, offrent les meilleures similitudes avec les matériaux découverts à Cîrna. A tout cela on doit joindre d'autres éléments comme sont les ressemblances entre les deux vases-askos de Cîrna et Branet, le second découvert in situ dans une hutte Coțofeni en 1972. Comme suite de ce qui vient d'être dit l'appartenance à la civilisation Coțofeni de la sépulture à ocre de Cîrna ne peut plus être douteuse.

Dans une des habitations on a découvert, in situ, une cruche (broc) avec le corps hémisphérique, le coup court et le bord évasé; l'anse, d'une bande élargie commence du bord et elle finit sur l'épaule du vase (fig.6/5). Le décor angulaire est obtenu par l'impression avec un cordon tordu et par une rangée circulaire d'applications plastiques "Linsenkeramik" sur la ligne de l'épaule. Des bonnes analogies peuvent être faites à l'aide d'un fragment céramique découvert à Cuina Turcului et attribué à la phase Kostolac-Baden. Du point de vue typologique ces deux vases (de Branet et Cuina Turcului) se rapprochent, mais ils diffèrent par la technique de l'ornementation. À Cuina Turcului on a utilisé la technique des piqûres successives, tandis qu'à Branet la technique mentionnée un peu plus haut.

Selon une périodisation de la civilisation Coțofeni faite par P. Roman, la cruche (broc) de Branet, par ses caractéristiques, doit être encadrée dans la première phase de cette civilisation. Le fragment de Cuina Turcului, à base de la même périodisation, représente une phase postérieure à celle de Branet.

En terre cuite est également un bracelet (fig.8/6) découvert dans l'habitation D. Les meilleures analogies se trouvent à Brăilița, dans le niveau II qui possède des matériaux du type Gumelnița A 2 récent - B1 ancien. Un exemplaire semblable a été découvert à Plovdiv dans un milieu Gumelnița récent.

Pour le fragment d'idole, découvert aussi dans l'habitation D, on a trouvé des analogies à Mugeni dans une étape Ariușd récente.

Les constatations faites après les premières fouilles de Branet (1972) restent valables comme suite des celles plus récentes des années 1973-1975.

La couche Coțofeni, grosse d'environ 0,40 m, comprend deux niveaux. Pour la céramique du premier niveau sont caractéristiques: les incisions verticales, plus ou moins larges, disposées en bandes

circulaires étagées sur les surfaces extérieures des vases, sans espaces évités entre elles; les impressions avec le cordon tordu; les applications plastiques "Linsengeramik"; les coins tirés du bord, en différentes hypostases.

Dans ce premier niveau on rencontre également des chaudrons avec le bord très épais et biseauté obliquement vers l'intérieur.

Dans le deuxième niveau, à côté de quelques éléments propres au premier niveau on remarque des nouvelles techniques d'ornementation comme celle des piqûres successives ou de la "peinture" blanche appliquée sur toute la surface extérieure du vase. Mais les deux dernières techniques sont mises en évidence sporadiquement.

Le matériel archéologique de Branș, sur la base de la typologie des formes, des techniques de travail et des motifs décoratifs, représente une phase ancienne de la civilisation Coțofeni. Dans le contenu de cette civilisation au premier plan se situent les influences de facture autochtone - Sălcuța et Gumelnița - à côté des influences culturelles du type Ariușd récent. Dans quelques formes et techniques d'ornementation on remarque aussi des influences venues du sud et du sud-ouest.

*

Du point de vue stratigraphique, sans césure, suit la couche Glina III-Schneckenberg, grosse d'environ 0,50 m, contenant trois niveaux d'habitats. Chaque niveau contient deux habitations de surface, chacune avec un foyer.

Le matériel archéologique provenant des six habitations et de la couche comprend des outils en os, pierre, terre cuite, métal et céramique.

En premier lieu on doit remarquer le poignard votif en cuivre, d'une forme triangulaire avec la base large courbée et avec quatre trous pour les rivets (fig.18/3).

En Roumanie, les meilleures analogies se retrouvent dans l'exemplaire en cuivre de Cucuteni et encadré de H.Schmidt dans une phase récente de la civilisation Cucuteni. Deux poignards en bronze, d'une forme évoluée et nervure médiane, ont été découverts à Crișău et Homorâciu. Un poignard semblable avec les deux derniers, mais en cuivre, a été trouvé à Căzănești.

Beaucoup de ressemblance est remarquée dans le groupe Belotić-Bela Crkva, contemporain avec le groupe Bujanj-Hum et qui est synchronique à son tour avec la civilisation Glina III-Schneckenberg. Au groupe Belotić-Bela Crkva appartient la sépulture X de la nécropole de Belotici-Șumar dans la quelle on a découvert une lame similaire avec celles mentionnées plus haut.

Dans le système chronologique de P.Reinecke le groupe Bujanj-Hum III appartient à la période A1 de l'époque du bronze touchant les limites chronologiques finales de la période en discussion. Toujours à ce type sont liés et les petits poignard triangulaires du groupe Periam. En Voyvodine, dans la nécropole de Makrin on a découvert de tels poignards, tous datant de la période Reinecke A1.

Du large répertoire de la céramique on remarque quelques vases au corps arrondi et l'embouchure évasée (fig.17/9). D'autres ont le corps légèrement arqué et le coup droit, le bord biseauté horizontalement (fig.17/1). Quelques fragments suggèrent des amphores à col haut (fig.17/10).

Un vase a le corps fortement courbé, le bord arrondi à l'extérieur et se séparant du corps par un petit fossé circulaire; la surface extérieure a été décorée avec un peigne résultant des groupages de petites lignes parallèles (fig.16/2).

Les chaudrons avec l'embouchure large trompetteforme (Trichterbecher) se trouvent le plus souvent dans le premier niveau (fig.13/4; 15/1; 16/1).

Une série de vases (fig.14/1-2) trouvent des bonnes analogies dans la céramique de la civilisation Cernavoda I de Căscioarele.

Sur un fragment céramique on remarque un motif décoratif qui suggère une manière d'ornementation utilisée et dans la phase Cățelu Nou de la civilisation Tei (fig.14/8).

Un couvercle cylindrique (fig.12/5) représente un type rencontré depuis la phase IIb de la civilisation Sălcuța. Mais les meilleures ressemblances se trouvent dans le matériel céramique de la phase Schneckenberg B. À Răcăciuni on a découvert un couvercle cylindrique dans un milieu culturel Monteoru I C2.

Sur la base de la typologie des formes et du décor, suivant les similitudes et synchronismes constatés jusqu'à présent on peut affirmer que la céramique de Branș reprezintă deux phases d'évolution culturelle du type Glina III-Schneckenberg. La première, plus ancienne, peut être synchronisée à base du matériel archéologique avec la phase A de l'aspect Schneckenberg d'après la périodisation d'A. Prox. D'autres formes et éléments, comme les anses tubulaires, découvertes dans le sud-est de la Transylvanie, à Bucarest-Mihai Vodă et Ciurel sont remarqués aussi dans l'établissement du type Glina III de Branș.

On a établi des synchronismes aussi à base du poignard votif en cuivre. Ainsi la civilisation Glina III-Schneckenberg est synchronique avec le groupe Bubanj-Hum III encadré dans la période A de l'époque du bronze d'après la chronologie de P. Reinecke.

La deuxième phase, qui contient les deux derniers niveaux, se remarque par un matériel céramique avec des nombreuses similitudes dans l'aire de l'aspect Schneckenberg B du sud-est de la Transylvanie.

En ce qui concerne la genèse de cette civilisation on constate de nouveau le rôle principal du fond local à côté des influences venues du sud.

En conclusion, on peut dire que la première phase constatée à Branș désigne une période ancienne de la civilisation Glina III-Schneckenberg, tandis que la deuxième phase une étape moyenne dans laquelle on entrevoit aussi des éléments qui participeront à la genèse des civilisations Verbicioara, Tei, Monteoru et Wietenberg de la période moyenne de l'époque du bronze de Roumanie.

LEGENDE DES FIGURES

- Fig.1. - Le plan des fouilles archéologiques effectuées a Branet pendant les années 1972-1975.
- Fig.2. - Le profil du mur du nord-est de la surface I AB. Branet, 1973 et 1975.
- Fig.3. - A. Le plan de la section III; B. Le profil du mur du nord-ouest de la section III. Branet 1974.
- Fig.4. - A. Le plan de la section IV; B. Le profil du mur du nord-ouest de la section IV. Branet 1975.
- Fig.5. - 1-4. Outils en bois de ceif découverts dans les habitations et la couche Coțofeni.
- Fig.6. - 1-5. Vases découverts dans les habitations Cet D. La civilisation Coțofeni.
- Fig.7. - 1, 3, 4. Céramique découverte dans l'habitation D; 2,5. Fragments céramiques de la couche Coțofeni.
- Fig.8. - 1-2. Chaudrons; 3-5. Fragments céramiques de l'habitation D; 6. Bracelet en terre cuite découvert dans l'habitation D.
- Fig.9. - 1-2, 4-6. Fragments céramiques du type Coțofeni; 3. Fragment d'idole découvert dans l'habitation D.
- Fig.10. - 1-7. Outils en silex. La civilisation Glina III-Schneckenberg.
- Fig.11. - 1-9. Outils en silex. La civilisation Glina III-Schneckenberg.
- Fig.12. - 1. Objet en pierre; 2. Poids en terre Cuite; 3,5. Couverts en terre cuite; 4. Cuillère - coupe; 7-9. Fusaioles. La civilisation Glina III-Schneckenberg.
- Fig.13. - 1-8. Vases Glina III-Schneckenberg.
- Fig.14. - 1-6. Vases; 7-10. Fragments céramiques du type Glina III-Schneckenberg.
- Fig.15. - 1-7. Céramique. Glina III-Schneckenberg.
- Fig.16. - 1. Vase du premier niveau; 2. Vase découvert dans le deuxième niveau. Glina III-Schneckenberg.
- Fig.17. - 1-11. Fragments céramiques des niveaux II et III. Glina III-Schneckenberg.
- Fig.18. - 1. Fragment d'idole anthropomorphe; 3. Poignard votif en cuivre; 2, 4-7. Céramique des niveaux II et III. La civilisation Glina III-Schneckenberg.